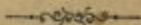

P E S N I.

Zložil

Franjo Ser. Cimperman,

urédil in izdal

Jos. Cimperman.

∞ LJUBLJANI.

Natisnila „Národna tiskarna.“ — Založil Jos. Cimperman.

1874.

DRŽAVNA
LJUBEJKA KOTIZNICA
v LJUBLJANI

Plemenitemu rodoljubu,

gospoda

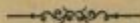
dr. J. R. RAZLAG-u,

posvečuje svoje péсни

v znamenje

visocega poštovanja in sérčne
hvaležnosti

Franjo S. Cimperman.

II B 9
29291

IN=030004635

Zartbesaitet ist das Herz
In des echten Sängers Brust:
Bald durchzieht es süsse Lust,
Bald durchwült es bitterer Schmerz,
Und des tiefbewegten Herzens Klang
Ist der hohe göttliche Gesang.

I.

Bralcu.

Ko svetu sem izročil pèsni svoje,
Oglásita se „Národ“ in „Novíce“,
Pred sódnji stól gredó ostré „Daníce“;
Dobí sodníkov pèsnij vsaka troje.

Vém pa, nikdó po všeči vsem ne poje;
V nebó nekteri, drugi v časne více,
Obsódi tretji me v peklá temnice;
Drugačne vsak bi žélel pèsni moje.

Le óstro jih sodíte, a ne krívo,
Mlatíte snóp, da zernja kaj dobíte,
Če nij li klasje prazno in snetivo.

Za zernje níkdar plév mi ne jemljíte,
Da dobro raste, trébite si njívo;
Če prave so, mi zdrávi jih beríte!

Pésnikova molitev.

Ti, Gospod, ki vés neznáno, Ti me vódi!
 Ko zbudím se vselej ráno, Ti me vódi!
 Do večéra, ko počívat grém utrujen,
 Kjer mi mesto je postláno, Ti me vódi!
 Da ne padem v brézdno témno kje globóko,
 Ki na skríteu je skopáno, Ti me vódi!
 Da ne vgrábi tróp sovražnikov me ljútih,
 Ki preží povsód za máno, Ti me vódi!
 Sèrce moje naj za vselej bo svetíšče
 Čisto Tebi darováno, Ti me vódi!
 Nikdar naj ne bo napúhu, sèrdu, láži,
 Ono v bivalíšče dáno, Ti me vódi!
 Vsako moje opravílo s Tabo bode
 Naj začeto in končáno, Ti me vódi!
 V prahu pésen moja glásno naj prepéva
 Dólžno sveto Ti hosáno, Ti me vódi!
 Da bom hódil pót, ki pelje me do Tebe
 V vsem življénji neprestáno, Ti me vódi!

Kriva jablana.

Na konci dolge njive
 Rastla je kriva jablana,
 Iméla véje kríve,
 Razpókana je bila vsà.

Sadú prinaša malo,
 Ker zá-njo nihče ne skerbí;
 Drevó bo prazno stalo,
 Doklér vročine se vsuší.

Tú neki dan sprehaja
 Poséstnik verta sinom se,
 Ker vroče zló postaja,
 Grestà hladít se v senco tje.

In oča sinu pravi:
 Kakó drevésa se sadé,
 Kakó se vert napravi
 In térdne stavijo mejé.

Sin mali vse pazljivo
 Poslušá rad očeta tó,
 In gleda na trohljivo
 Ter vso skrivljeno jablano.

In radovéden vpraša:
 „Zakaj pa, oča, tam drevó
 Pri njívi rávno se ne vzrášča,
 Zakaj je krívo in suhó?“

Prijazno oča réče:
 „Glej, tega krív je gospodar,
 Zató naj vést ga pēče,
 Ravnál drevésa nij nikdár!

Nikoli on privézal
 H količku rávnemu ga nij,
 Spomládi ne obrézal,
 Da móglo bi poganjati.

Takó je rastlo krívo,
 Ker nij bilo nikómur mar,
 Postaló je trohljivo,
 Lehkó podrè ga vsak vihár.

Glej, sinek moj, enako
 Človekom mladim se godí:
 Otrók dobí napáko,
 Ki starec še jo obderží.

Zatoraj strahovati
Se človek mora vselej mlad,
In k dobremu ravnati,
Da čuva slabih se navád.

Tedaj v mladósti vadi
Se dôbrih, lépih čednostij,
Nikdár beséd ne zabi,
Ki oča ti jih govori!^u

Kranjska dežela.

Kranjska dežela, naj lépša dežela,
 Ti domovina naj dražja si mi!
 Dókler sem v tebi, je duša veséla,
 Ko te zapušćam, okó se solzí.

Kranjske vé góre, naj zaljše ste góre,
 Kinč ste prekrášen vé kranjske zemljé,
 Ko pozlačěni od svita se zóre
 Vaši verhovi čaróvno bliščě.

Kranjske vé rěke, prijětno šumíte,
 Zěmljo napajate kranjsko ljubó,
 Svojim šuměnjem vé Kranjce budíte:
 Sěree za dom naj jim bije gorkó!

Kranjsko ti pólje, oj, pólje ti šírno,
 Zěmlje si kranjske naj večji zaklád!
 Kedar na tebi klasóvje nemírno
 Ziblje ko mórje se, Kranjc je bogát!

Kranjska dežêla, naj večja dežêla,
Ti domovina naj dražja si mi!
Tebi naj pésen se moja bo péla,
Zá-te ker moje sercé le gorí!

Mladéžni.

Glej, bučéle trudoljubne
Méd nabirajo po cvétji,
Glej jih, kak skerbé za zimo
Vselej v gôrkem že polétji!

Uči se od njih, mladézen:
Skèrbno delaj že v mladósti,
Da iméla srečne dneve
V pôzni bodeš kdaj starósti!

Tožéča tica.

„Kakáj pač žalostna si, tica,
 Da več ne pôješ, kakor prej?
 Mordá ostala si samíca
 Zgubívša družeta, pověj?”

Mordá ne véš, da v naše kraje
 Verníla se je pómlad spet,
 Ki krog stvarém življénje dáje,
 Razsíplje zelenjé in cvét?”

„Oj, vém, da tú je pómlad zala,
 Ki vsem je ljuba tak serčnó;
 Tud jaz bi se je radovála,
 A srečo vzél mi je nekdó.

Ko šlá iskat okrog sem hrane,
 Da mláde bi napítala,
 Prišél nekdó je iz poljáne,
 Ter vrópal jih iz gnjezdeca.

Zató sem v žalost zatopljêna,
Ko sêstre krog se veselê,
Ker rêva zdaj sem zapušçêna
In moji mládi, kdo vé kjé?

Pri njih veselje sem imêla,
Ki níkdar več ne verne se,
Po dnevi sem jim sládko péla,
Po nóçi kríla gñjezdece.

Zdaj moram lóçena pa biti
Od mládih svojih za vse dní;
Kakó se čem še veselíti,
Vidé nevsmiljenost ljudíj![«]

Na gôri.

Oj, rad se podajam
V dolfno ljubó,
Pa rajši zahajam
Na sterme goró.

Od tukaj v daljavo
Pogléd se odpré,
Ozráče pa zdrávo
Prijetno mi je.

Le nekaj mi vlíva
V veselje grenkóst,
Ker v sêrce poríva
Brat bratu že óst.

Tam vídim, otróka
Nihče ne pozná,
Siróta se jóka
Sam srédi svetá.

In kamor se kolí
Ozira okó,
Povsódi je bóli,
Izdíhov polnó.

Ta zêmľja dolna
Zarés je solzâ,
In sreča terpína
Nfj tukaj domá.

Zató, ko v višávi
Prijazni stojím,
In zrém po daljávi,
Zdihújem, želím:

„Da zrastel verh gôre
Bi tja do nebá,
Da v svit šel bi zôre
Iz tème svetá!“

Slovencem o novem letu.

1871.

Bratje verli! novó smo srečni dočakali leto,
 Starim stvorili korák veľik v življénji smo spet.
 Hitro potéka nam čas, zató ga je treba rabíti.
 Pólno, módro, skerbnó, slednji trenótek je drag.
 Časom hitímo naprej v omfki Slave sinovi!

Léto začéto denés nas k délu spet opomínja,
 Bratje, zberíjmo močí, truda ne strášímo se!
 Léto minólo sadú v obflosti nam je prinéšlo,
 Léto dénes novó dalo ga bode še več,
 Ako bo večji náš trúd in bomo sejáli obflo!

Glejte, lépo poljé je nastalo iz prazne pustíne,
 Kdo pa stvoril je tó? Níjso li pridne roké?
 Še je tudi pri nas premnogo ledna izoráti,
 Ternja posékati próč, kamná postaviti z njih,
 Da vsejáno potém kalflo, pognalo bo séme.

Verlo na délo novó! pogúma Slovecu ne manjka,
 Moder njegov je úm, kréпка in močna pa dlán.
 Enega sérca, duhá bodímo, neštévní rodóvi,
 Zdrúži nas bratovska véz, sreča objéla bo nas,
 Bógu na čast in Slavi v korist naj vsé bo počétje!

Kar nam na póti leží dospěti do verha omške,
 Věrzimo si izpred nóg, stěrgajmo graje vezíj,
 Prava pogúmnost veljá, uničí zaprěke kamnite,
 Treba je iti přej v bój, pótlej se venec dobó,
 Neotesánost na strán, in pót postane nam gládka!

Lépa slovenska je reč in blagi so njeni naměni,
 Tudi doségla jih bó, cvětje oběta ji sad.
 Naše širóko poljé zibálo se v klasji bo pólnem,
 Ako porábil ratár módro pomládni bo čas.
 Kvišku, bratje, pomlád modríci sije slovenski!

Blagi moj ród! zakláde imaš ti skrite velške,
 Kôplji do njih pa krepkó, nášel gotóvo jih boš,
 Svítla képa zlatá popláti rudárju težáve,
 Delo, nevtrújena móé vénca ískrěnemu vspěh;
 Tebi zasvétíl bo dan, da visóko boš stal mej naródi!

V slogi, bratje, naprej! ker v nji prihódnejest je naša,
 Sloga in pravi pogúm bodi Slovenecu lastnóst!
 Prišel spet sětve je čas, trudímo se radi veséli,
 Srečno bo léto novó, srečni pa bomo mi vsi,
 Z bogom začníjmo je zdaj in sopet končájmo je z bogom!

Na pólji.

Po rávnem pólji se sprehajam,
 Ko žito mládo v klasje gré,
 Vesél škerjanec žvergoléva,
 Radóstno bije mi sercé.

Tú v pólji so cvetíce krasne,
 Po njih buééle méd beró,
 Nad máno pa nebó je jasno,
 In solnce sije mi ljubó.

Krog méne póje sládké pésni
 Veséla drúščina ljudj,
 Ki z máno se pomládi nove
 Iz sérca vsega veselí.

Zarés si lépa, pómład mila
 Al oj, le kratek tvoj je cvét!
 Ti komaj cvétje nam pokažeš,
 Pa naglo ga odvzámeš spet!

Razvalíne.

Na skali visôki
 Ležé razvalíne,
 Krog njé so globôki
 Propadi, temíne.

Tù nekđaj je býval
 Graščák imenítén,
 Vesélje je vžíval,
 Grad zídál kamnítén.

Kje zdaj pa bogati
 Graščák še stanúje?
 Kje dnevi so zlatí,
 Ki vžíval jih tú je?

Zdaj kača tú býva,
 Gad prógasti lazi,
 V razpóke se skríva,
 Ko véter ga mrázi.

Kje zdaj so drevésa,
 Ki sad so rodíla?
 Glej, nij več perésa,
 So débła segnjíla.

Kje zdaj so cvetíce,
 Ki tú so cvetéle?
 Vpogníle glavíce,
 Za zmér so zvenéle.

Kje gozd je zeléní,
 Ki v njem so skakáli
 Prebérzi jeléní,
 Ki so jih streljáli?

Oj, gozd so končáli,
 Zbežale zveríne,
 Glej, nij je živalí,
 Pusté so pečíne!

Kje lépi so verti,
 Ki tukaj so bili?
 V puščavo poderti
 So se spremenili.

Kje vir je sreberni,
 Ki vil se je tukaj?
 Okróg se obrniti,
 Subó je ondukaj!

Kje tice so mile,
 Ki sládko so péle?
 Za tú so vtihnile,
 Drugám so zletéle.

Oj, vse je minúlo,
 Oj, vse je nehálo,
 Zidóvjé razsúlo,
 Vesélje zbežálo!

Samé razvalíne
 V spomín so ostale,
 Da zémsko vse mine,
 Zmér bodo kazale!

V žalosti.

Serce moje napolnila	Kam ste tičice zletéle,
Bridka žalost je hudó;	Ki ste veselile me?
Ali zá-nje tolažila	Zdaj zapójte, kakor péle
Se na sveti ne dobó?	Kdaj ste sládke pésnice!

Kje prijatelji ste ljubi,	Kje cvetice ste premile,
Ki ste bili mi zvestí?	Ki cvetéle ste lepó?
Oj, po vaši bridki zgubi	Da vsaj enkrat veselile
Serce moje se solzl.	Cvétjem bi mi še okó!

K méni se verníte, míli,	Kje ste ribice gibljíve,
Pokažite spet zvestóst,	V vódi víra bistrega?
Prinesíte tolažíli	Pokažite, ljubeznjíve,
Serceu mojemu radóst!	Se v tolažbo mi sercá!

Kje si lipa ti zeléna,	Oj, zdaj vse je zapustflo
Ki imél sem tak te rad?	Méne v bridki žalosti,
Oj, ti moja zaželjéna,	Da vsaj enkrat bi topflo
Oj, prinési svoj mi hlad!	Serce se še v radosti!

Zima.

<p> ³⁷⁸ & rudna njíva Zdaj počíva Ze pod snegom presladkó; Nij več cvétja, Nij več pétja, Vse je tího in goló. </p>	<p> Vsem cvetícam, Že samícam, Cvétje je odpalo preč; Oj, da vstalo Bi nam kmalo Sopet novih le še več! </p>
<p> Ne ogréva, Ne obséva Solnce ljúbo več zemljé; Vse megléne In snežéne So ravníne in goré. </p>	<p> Več potóki Nam globóki Zdaj prijétno ne šumé; Mraz prehudi Dél jih tudi Vse v okóve je terdé. </p>
<p> Tice míle Obmolkníle Po gozdéh so in logéh; Oj, kak sládko, Oj, kak gládko Péle so nam v prejšnih dnéh! </p>	<p> Zdaj žaluje In zdihuje Zálosti sercé bridkó; Pa vesélje — Mi pripélje Pómilad míla spet novó- </p>

Opomin k pětji.

Bratje! zapójmó veseló,
Pésen zapójmó glasnó!
Pětje bo sêrce ogrélo,
Zjásnilo nam bo okó.

Pésen naj naša se čuje
Krog čez doline, goré,
Brate naj naše zbuduje,
Z nami da se veselé!

Pévsko imámo vsi zmožnost,
Sêrce je pésenki vír;
Toraj pustímo otožnost,
Srčce odpèrt nam je tír.

Péti naj naše so želje,
Pésen duhá nam vedrí;
Pětje prinése veselje,
Žálost od nas odpodí.

Koder razléga se pětje,
Sreča obséva ves kraj;
Rádosti klije tam cvétje,
Zémlja prestvári se v raj.

Bratje! zapójmó veseló
Pésen zapójmó glasnó!
Pětje bo sêrce ogrélo,
Zjásnilo nam bo okó!

Gôrska cvetica.

<p> Oj, cvetica, Ki samica Tam cvetěš na gôri mi; Res, da mala, Vendar zala Gôrska si cvetica ti! </p>	<p> Tù pomládni Vétrec hladni V lice ti ljubó pihljá; Da ne vsahneš, In omahneš, Blagi déž te okrepcá. </p>
<p> Ti vonjávo In dišávo Rajsko krog sebè puhtíš; Ti v lepôti In čistôti Vsa veséla tù stojíš. </p>	<p> Ti v samôti In tihôti Se razcvétaš prelepó; A minulo, Se osulo Tvoje cvétje kmalu bó. </p>
<p> Tù na gôri Koj ob zôri Solnce te obséva žé; O večeru Pa v jezéru Rôsa zbíra se za-té. </p>	<p> Odevetéla Tak veséla Tudi mēni bo mladóst! Časno mine, Naglo zgine, Za veseljem gré bridkóst. </p>

Ljubeznjiva!
Veseljva
Zdaj se, ko imáva čas;
Kmalu bila
Bo nemila
Ura, da zgubíva krás!

Na sprehódu.

1.

Škerjanec, kaj bežiš iz trave,
 Ne plaši se, ti znanec moj!
 Saj némam zá-te jaz nastave,
 Nikár ne béži pred menój!

Al več me ne poznaš od lani,
 Ko hódil sem poslušat te?
 Zdaj sopet so mi dnevi dani,
 Da veselil bi s tábo se.

Zató ne skrívaj se pred máno,
 Ne bom veselja ti kalil,
 Saj vém, družlco da izbráno
 In gnjezdece si spet dobil.

Le dvígni se v višáve jasne,
 Žvergôli in vesélo pój!
 Vživájva srečna dneve krasne,
 Ostani le prijatelj moj!

2.

Že ziblji, metúlj, se od cvéta na cvét
In sérči iz njega medíco sládko,
Saj več je ne bodeš ob leti spet,
Ker tvoje življénje zeló je kratko.
Pa da ti že kratko še krajše ne bo,
Povém ti, skerbnó se várúj in pazi,
Ker lép si, nevárnosti večje so,
Povsód za tábo zdaj deček lazi,
Da v tángo bi mréžo te svojo vjél,
Ko bodeš se vsédel na róžo v travi,
Ferfóli na cvét le naprej vesél,
Radúj se skriváj, nij varno v višávi!

Po nesréči.

Pred máno krásen grad je stál,
Kar trések ga je razdejál,
Razrúšil se je v dróben prah,
Zarástel kráj je zélen mah.

To nij pa krásen grad mi stál,
In trések nij ga razdejál:
To bil je le nesréče hrúp,
Ki je poderla zlát mi úp.

Za goró.

Videl sem za tábo, góra,
 Kar ne gré mi iz sercá:
 Dèkle lépše, kakor zôra,
 Kakor zvézda je nebá.
 Angelj čist je duša njéna,
 Ki za mádež še ne vé,
 Čédnost rajska dragocéna
 Kinča mládo jej sercé.

Oj, nedólžnost je presvéta
 Še popólno njéna last,
 In ponižnost jo opléta,
 Pridnost v delu je njé čast.
 Solnce, zjutraj vzhajajóče,
 Ona koj osramotí,
 Ker jej čélo žé je vroče,
 Prej ko óno zablíšl.

Mil je, kakor dróbné tice,
Njén tolážbe pólni glás,
Mir naznanja zórnó lice,
Zadovóljnost vsaki čas.
Dala mi je tolažila,
Me objéla za slovó,
In solzá se mi je vlíla,
Ko odšél sem za goró.

II.

Véneć domáćih róž.

Na póti.

Će ćez ramo tórbo spét,
 V róko lés popótni,
 Da grém glédát beli svét,
 Kraj puštím tihótni.

Saj, kdor védeti će káj,
 Naj grè prej po svéti,
 Da bo znał nosíti ráj,
 Ali znał terpéti.

Vse pozábil bom gorjé,
 Léhka bo mi hója,
 Tiho bodi mi, sercé,
 Saj dobíš pokója!

Oj, kakó je jásen dán,
 Već mi nij ostati,
 Hajdi tja ćez dóljno strán
 Po stezi na tratí!

Že bogom oča, z bogom mati,
Sérčno hvalo za vse vam;
Le nikári ne jokáti,
Ker podajam se drugám.

Svoje jaz iskáti sréče,
Móram ónstran naših mēj;
Sérce sili hrepenéče
Pótovati me naprèj.

Naj še enkrat vas objámem
In prítisnem na sercé,
S tem slovó od vas naj vzámem,
Več beséde ne dadé.

Zdrávi, sréčni ostanjite,
Bog vé, če se vèrnem kdáj;
Blágoslov mi podelijte,
Ako me ne bo nazáj!

„Kedáj pa vérneš se, moj sin,
Menda ne lóčiš se za vsíkdar?
Če več nazaj ne prideš níkdar,
Umèrjem sèrènih boleèin!“

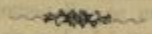
„Oh, mati, mati paè ne vém,
Da vèrnem se, nij nemogóèe;
Želim in žèlel bodem vróèe,
Da k svojim pridem še ljudém.

Prisèrèna, zlata mati ví,
Beséde vaše sladkomíle,
V življènji bodo me vodíle,
Ostále v sèrci véène dní.

Zató, oj, mati, mi solzâ,
Solzâ prebridkih ne toèíjte,
Besédam mojim verjemijte,
Ki mi gredó iz dnâ sercâ.

Podájte svojo mi rokó,
Ker tukaj žé je èas odhóda,
Po svèti-klièe me osóda,
Za góro tam je žé svetló.

Na persih máterinih zdaj
 V slovó sercé mi sinu bje,
 In prej ko solnce sém prisje,
 Za máno žé bo rójstni kraj.*

Na pót prijazno solnce sje,
In trávnik v rósi je bliščéč,
Nad máno se škerjanec vje,
Sladkó mi kvišku žvergoléč.

Pred máno pa brenčí bučéla
Iz róže sréba méd sladák,
In slednja stvar je že veséla,
Ker čuti zdaj pomládni zrák.

A tudi v mēni sládke čúti
Budé se, kakor vse na dán;
Ko da bi nēsle me perúti
Hitím po póti v kraj neznán.

Po póti hódim tih in sam,
Nikdó ne praša: kod in kam?

Pa kómu tó je tudi mar,
Saj sam sem zá-se gospodar.

Nikdó me tukaj ne pozná,
Besédo vendar vsak mi dá.

Ljudém neznán sem tujec jaz,
Neznán je méni njih obraz.

Ko bi pa spet jih obiskál,
Gotóvo vsak bi me poznál.

Naprèj, naprèj, doklèr je dán,
Da prej bo pót in trúd končán.

Moj prijatelj! lépo hvalo
Za prijazno mi družbó;
Škóda, ker žé tako kmalo
Nama póti vskriž gredó.

Šrěčna, lěpa ti dolna,
Blagi tvoji so ljudjé;
Tujca sprejmejo ko sina,
K mizi svoji mu velé.

Ná-te bo spomín me vódlil,
Ko bom pótoval drugód;
Oj, dolna, kóder hódil,
Hvalil tēbe bom povsód!

Róža, róža mlada ti,
Cvêt pa žè odpada ti.

Dénes, dénes še cvetèš,
Jutri, jutri umerješ.

V tihem gróbi spála boš,
Zábljena ostála boš.

Žálost v persih, tvoj obraz
Glédam sam popótnik jaz.

Vidim zdaj te hírati,
Vidim te umírati.

Sólza sili mi v okó
In pri sèrci je tesnó.

Bog vam věrni! dragi moj,
Za postréžbo, prenočišče;
Ti popótni lés z menój
Gréš pa dalje čez dvorišče.

Glej, kakó žé solněni žár
Po verhōvih stje jáсно,
Žé se gíblje vsaka stvár,
Oj, kakó je jutro krásno!

Tam od daleč vidim vás,
V pětji čujem pa besédo,
Ki je moj domáci glás,
Vriskajóč pastír gre s čédo!

Bog sprijmi te, studê nec živi,
 Kakó sem žé te bil želján;
 Oj, ti pijača v skali sívi,
 Iskál sem tēbe žé vēs dán.

Oj, hladna kaplja, ti zdravflo,
 Oslábljenim daš udom móč;
 Teló si tú je izpočflo,
 Izgínil s čēla pót mi vróč.

Lehké so mi nogé postale,
 Lehkó mi bīje spet sercé;
 Omlájen sem, ko róže zale,
 Ki, véle, v rōsi oživé.

Sprejmi prisērčno hvalo mojo,
 Ker si ljubó me okrepčál,
 Na pót spet móram dalje svojo,
 Doklér nij mrák še čez nastál.

Cérkniško jezero.

Pozdravljam sèrčno te, jezero,
 Kokó si lépo sinje spet!
 Kje tēbi še enáko ktéro
 Pokazati zamóre svét?

In témni Jávornik visóki
 Te vedno váruje zvestó,
 Pod katerim skriti so iztóki,
 Ki níkdar ti ne usehnó.

Po svéti govori o tēbi
 Širóko se in vse stermí
 Nad čudom, ktero hraniš v sēbi:
 Zdaj dnò se polni, zdaj suší.

Enáko ti serecé je moje:
 Zdaj pólnno sréče je sladké,
 Zdaj prazno, kakor dnò je tvoje,
 Kedár ti odtekó vodé!

Obhája vendar me veselje,
 Ko zró oči te, ljubi krâj,
 Izpólnjene so vróče želje,
 Bog vé, te glédam še kedâj? —

„Oj, déte, déte kam bežiš,
 Kaj skrivaš si obraz z rokami?
 Znabiti mène se bojiš,
 Ki prvič hódim tú mej vami?“

„Popótni móž, oj, nij takó,
 Nij pač mi tréba vas se bati;
 Pri sérci meni je hudó,
 Ne mórem sólz se izderžáti.

Na smértni póstelji domá
 Ležé, oj, mati mi preljúba,
 In strah mi strésa dnó sercá,
 Kaj zá-me bode njih izgúba!

Zató hitím tja do cerkvé,
 Da jim prinése tolažila
 Duhóvnik, ki si ga želé;
 Oh, kaj je, ko bi zamudila!“

Kot srédi gôzda grómna móč
 Zadévša hrast do tál omáje:
 Takó deklétov jokajóč
 Presúnil glás mi dnó sereá je.

* * *

Pol ure dalje sem prišél,
 Ko zadoní zvonênje mîlo,
 In čez verhé je glás donél,
 Okó pa méni je roslo.

Oj, málinar moj, bērdki ti,
 Zakaj imáš rosné oči?
 Za dnévom dan koló ti děla,
 Pri málinu je hiša béla.

Kakó prijazen kraj je tū,
 Dolina tiha, raj mirú;
 Po griči čēda se ti páse,
 Vodica dōli ti smehljá se.

Za brégom pa duhtéča sēč
 V nedéljo vábi tja te léč;
 Vesélo je življēnje tvoje,
 Oj, ko bi táko bilo moje!

„Ko bilo res bi, kakor nij,
 Ne ímel mōkrih bi očij;
 Življēnje mi je tuge póлно
 In v persih nōsim sērce bóлно.“

Brezkônčno moje je gorjé,
 Beséda ga ne odpové;
 Zivéti skoraj nij mi móci,
 Oh, žalosti sercé mi póci!

Denés je ravno osmi dan,
 Odkár vzdihújem vés solzán;
 Ljudjé versté se mimo céste,
 A moje nij, ne bo nevéste!^u

* * *

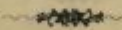
In zdaj pa réci človek šè,
 V bogástvu sréca da cvetè!
 Gorjâ nij véčjega na svéti,
 Ko sére ločitev preterpéti.

Slike.

1.

Življenje naše je kakor nebó:
Zdaj jasno, zdaj obláčno,
Zdaj svétlo, a zdaj mráčno,
Nikóli vendar nij takó temná,
Da jasno še bi kjé ne bilo:
Ko se življenje je stemnilo,
Še svéti vá-nje úp svetló.

2.

Kakó si krásno ti, nebó,
Ko zvézd te kinča stó in stó,
Okoli méscá se versté,
Kot krog pastírja se ovcé.

Sercé naj slika bo nebá:
Enáko v njem se lesketá
Naj cédnostij po stó in stó,
Ki pravo je stvoré nebó.

3.

Glédi, cvét derží se cvéta,
Krásno sopet je drevó,
Cvétje mládo sad obeta,
Slana pade, vse je šló!

Tudi moje lépe náde
Brez sadú bilé so cvét,
Oh, da vstale vsaj bi mláde,
Kakor cvétje pride spet!

Majnikova pésen.

Kámorkoli zrè okó,	V gózdu skače bistrí vir,
Vse je oživljèno,	Víje se šumljáje,
Vse je lépo in mladó,	Pastirica in pastír
Kakor prerojèno;	Rajata vriskáje;
Zlati majnik vse budí,	Oh, kakó sta sréčna zdaj,
Rajskih nam prinaša dníj.	Zémeljski imáta raj!

Kaže se pri cvètu cvét,	O mladézen pój, le pój!
Róžice pa mláde	Tèbi sréča síje;
Krog potrésene so spet	Déček in deklíca svój
Čez goré, liváde;	Véneec naj si víje!
Duh iz njih puhtí sladák,	Zdaj je majnik, zdaj je čas,
Napolnúje čísti zrák,	Le obhajaj ga na glás!

Gózd košát žé in hladán	Vendar stari, tudi vi
Vabi prilizljívo,	Zdaj se veselíte,
V njem pa tičji zbór glasán	Vžívajte še svojih dníj,
Póje ljubeznjívo;	Réve pozabijte!
Kdo bi tú ne bil vesel	Mordá majnik drugi žé
In iz sèrca ne zapél?	Najde v krílu vas zemljé.

Vse naj raja, pôje zdaj,
 Majnik vénce víje;
 Več ne pride mu nazaj,
 Ki ga zdaj ne vžije;
 Vse Očeta naj česti,
 Ki vesélje nam deli.

Pomládni dan:

Kakó si vendar lép, pomládni dan! 4
 Dolína, gôra vsa zeléna,
 Bliščí se v solnci pozlačéna,
 In v véjah pévcev krilátih zbór glasán
 Sladkó prepéva,
 Da krog odméva;
 Visôko se víje v sínje nebó
 Drôbni škerjanec,
 Stari moj znanec,
 In gléda zémľjo novó;
 Iz njé pa tísoč in tísoč róžic vstaja,
 Ki méhki dih pomládni jih maja,
 Metúľj vesel okólo njih raja;
 Iz cvétija duh sladák
 Razšírja se v čisti zrák;
 Okó nad lepôto stermí,
 Na úho pétje doní,
 A jézik moj — molčí.
 Pozábi, sercé,
 Zdaj svoje gorjé
 In vžívaj lépega dné!

Nebó oblačno se razjásni.

Nebó oblačno se razjásni,
 Skaljěna vóda se včistí;
 Za těmo sije žár prekrásni,
 Za zimo pómlad se rodi.

Nikdár obúpu ne se vdati,
 Ko póka žalosti sercé;
 Temà ne móre vedno stati:
 Verstíta rádost se, gorjé.

Ljubáv do dóma.

(Posvečeno gospici Luciji Kraljič-evi 16. julija 1871.)

Ljubíti dóm, tó je svetó,
 Ker tó veléva nam nebó,
 Tedaj spolnújmo tó postavo,
 Da bomo dómu v večjo slavo;
 Ljubáv do dóma, sveti žár,
 Nam gôri v sèrci vsikedár!

Ljubíti dóm, naj véčja část,
 Tá bodi naša sládka last:
 Pred svétom vsem svoj dóm ljubljmo,
 Besédo, delom to veršljmo;
 Vsak bodi krépek in serčán,
 Da nam napóči boljši dán.

Ljubíti dóm grè iz sercá,
 Ljubézen sèrčna le veljá:
 Za dóm, če treba je terpéti,
 Če tudi treba, zá-nj umréti,
 Naj nič strašilo nas ne bó;
 Za dóm terpéti je sladkó.

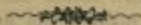
Ljubíti dóm ne grè le zdaj,
 Ljubíti dóm grè vekomaj:
 Oj, bratje, sêstre, prisezijmo,
 In dómu zvéstost ohranijmo,
 Da blagoslávlja véčni čas
 Ljubáv do dóma v gróbi nás!

V spomin Anton-a Umek-a.

† 15. julija 1871.

Blága sijáti pomlád nam komaj je vendar začéla,
 Palo visóko drevó v cvétji je svojem na tlá.
 Malo doživel si dnij, roják, pa doživel si dôsti,
 Mnógo bridkóstij si ti, malo pa rádosti vžil.
 Trudil si nóč se in dán, ne zá-se, za národ slovenski,
 Bilo naj blažje sercé tēbi za dragi je dóm.
 Vedno gojil si željó, da povzdignil svoj ród bi v resnici,
 Ti si pokazal mu pót, ki ga do slave peljá.
 Jasen ostál ti je dúh, strašili te nįsjo obláci,
 Ki zakrívajo úp, plášil nij tēbe vihár.
 Ako izvèrstnih kaj móž rodila nam Slava je máti,
 Eden gotóvo si tí biser v njé króni svetál.
 Z máterjo mēni rosí po tēbi okó, ker globóko
 Ránjeno moje sercé čuti izgúbo teškó.
 Komaj sem sládko te smél prijatelja svojega zvati,
 Lóčiš od mēne se žé, krije prezgódnji te grób.
 Ségla še nįjsva v rokó si, ker nij pripustila osóda;
 Da bi tvoj videl obráz, želje izpólnil nij čas.

O bridkóstij bridkóst, ko ednega lóči od zvéste
 Duše prijatelja grób, sámemu smert je živót.
 Lučijo svéta bi ti mi bil svétíl v temóti življénja,
 Ti bi dajál bil pogúm, ko bi na póti slabél.
 Téža peróti duhá mi tare, da kvíšku ne móre
 Dvíginiti se iz prahú, moja upáda serénost.
 Ti bi tolážbo sladkó, mogóčno in blágo besédo
 V persih merjóči bil úp v nóvo življénje budíl.
 Sólza moja na grób naj pađe ti, blagi prijatelj,
 Tóžbe utíhne naj glás, sèree pòkójno naj bó.
 Národ ves čutí z menój velíko tvoje izgúbo,
 Vè, kdo bil si mu ti, kaj si mu stvoril in dal:
 Ti si bil mu vodník k prosvéti in pravi slobódi,
 Ljubil si ga od sercá, njému se vès darovál;
 Torej ohraníl imé bo tvoje v blagem spomínu,
 Dókler jézik glasíl bo na Slovenskem se tvoj!

Slovó od jeséni.

V
 Žalost mi sercé je napolnila,
 Ker preráno, oh! že tú je čas,
 Da, jesén preljúba, se ločila
 In odšla, prijazna, boš od nás.
 Vsa natvóra, glej zató žalúje,
 Ne le méni kálno je okó,
 Vse v obráz ti milo pogledúje
 In od tēbe vzéti če slovó.

Še tesneje mi sercé prihája
 In še véčjo čutim pa bridkóst,
 Ko spomín sladák mi v persih vstája,
 Ki pretéklo kaže mi radóst.
 Kolikrát okó se radoválo
 Tja po rávnem pólji je gledé,
 Ko se v stérni pólni je zibálo,
 Kot v vihárji ziblje se morjé.

Kolikrát se po domáčem vèrtí
 Šétal sem vesélo pevajóč,
 Tèrgal grózdje na domáči tèrti,
 Píl iz sládkih jágod blago móč.
 Slástijo óndúkaj sem užival
 Drévja raznotéri žlahtni sad,
 Ménil sem, da v raji sem prebival,
 Sréče prave našel žé zaklad.

O jesén, devica dobrotljíva,
 Dala si nam prevesélih dnóv,
 Tvoja pólna róka ljubeznjíva
 Strésa po natvóri vsej daróv.
 Kámorkoli se okó ozíra,
 Krasni tvoj povsódi najde dár,
 Kjér biló nij tēbe, tam vse híra,
 To posébnó vbógi vé ratár.

Teško vselej kmet te pričakúje,
 Tēbe žé naprēj se veselí,
 Dóbro vé, kdó pót in trúd plačúje,
 Da, jesén bogáta, tá si tí.
 Ti napólniš žítom mu hramóve,
 Spólniš úp, ki ga je prej ímél,
 Da takó za neprijétne dnóve
 Léhko dóbro se bo preskerbél.

Saj prekmálu tú bo óstra zima,
 Ki pokaže nam nemíl obráz
 In ničesa níkdar sabo níjma,
 Kakor mérzli léd in hudi mráz.
 Vse, jesén, oj blázena, te hvali,
 Vse priséréno ljúbi te takó,
 Vse smehljá se ti, devici zali,
 Ki razsípješ krog daróv polnó.

Glej, otóžen lóvec tam zeléni
 Hódi tih po gózdi zadnjič zdaj,
 Vidi, rádsti neizrečéni,
 Kónec lóvu je, minúl mu raj,
 Ker prezgódaž žé sedaj pustíla
 Ti preljúba bodeš ga, jesén,
 Kóliko mu úr si podelíla,
 Ki ne platí jih denár nobén!

Kdó naštel bi zlátih úr premnógih,
 Ko je évérst ko riba in vesél
 Stíkal po ravnínah, hribih, lógih,
 In pri sébi súltana imél,
 Ki mu je za skóčnimi sernámi
 In za zajci úrnimi sledíl,
 Da prinéset mnógokrat na rámi
 Pléna je domóv obilo bíl?

Kdaj, oj, bode se nazaj věrnflo
 Sērčno, sládko mu veselje spēt?
 Móra se stvoriti njēmu mīlo,
 Ker slovó od tēbe zdaj grē vzēt!
 Ko obráz svoj ti od nas obērneš,
 Izbeží tekój mu vsa radóšt,
 In doklēr se ti spet ne povērneš,
 Teška ne izgīne mu brīdkóšt.

Tam na griči, kjer še zadnjič páse
 Čéda se raztrésena mīrnó,
 Več pastír prijazno ne smehljá se,
 Več ne vriska, žvížga si ljubó;
 Zálostno le, čúj, sedáj prepéva,
 Tóžnega, pobítega sercá,
 Da dolína vótlo krog odméva,
 In le tēbi tó v slovó veljá.

Ti, jesén, dajála si naj sláje
 In nedólžno mu veselje prēj,
 Ko si sládkih jágod bral igráje,
 Těrgal léščnikov je s pólnih věj,
 Kterih ko nalášč takó bogáto
 Naložíla si mu po germéh,
 Izpolnila úpanje mu zláto,
 Ktero je gojíl v poprejšnjih dnéh.

Toraj tóžnega sedaj je lica,
 Ker, jesén mu ljúba, boš odšlá,
 Saj, ko ti odídeš, dobrotníca,
 Rádost sládká mu izgíne vsá.
 Dróbné tice še pojó ti hvalo,
 Ker si preživíla čas jih svójt,
 Tam kardélo se jih vkúp je zbralo,
 Da se tóžne poslové s tebójt.

Čújt, jesén, kakó premilo póje
 Tam krilátih pévcev zbór glasán,
 Zadnje péva pésni tēbi svóje
 In poslávľja se od tēbe zbrán,
 Prej, ko daleč odletí on tudi
 Čez morjé širóko, tja drugám,
 Kjér ne vmákne pómlad zímí hudi
 Níkdar se, gorkó je vedno tám.

Róže pózne, glej, kakó otóžne
 Króne zdaj odpírajo lepé,
 Kot bi poslavljalé se pobóžne,
 Hótle dati hvale ti dolžné;
 Saj vés krás, ki ti si jim ga dála,
 Zíma jim nemíla vzéla bó,
 Morda ktera še celó zaspála
 Vékómaj pod mēřzlo bo zemľjó.

Oj, jesén, čúj, hvali te bučéla,
 Pólno ima satovjê sterdi,
 Zdaj brez skêrbi v panji bo veséla
 Čakala, da sopet izleti.
 Tamkaj še pred panjem so se zbrale,
 Oj, kakó živálice šumé,
 Čúj jih, s tém oné bi têbi dale
 Hvalo in slovó sedáj radé.

Celo pôtok, čúj, šumljá ob brégu,
 Vendar žalosten je šum njegóv,
 Glej, valóvi le v počásnem bégu
 Zadnjič tužno-milih so glasóv;
 Góvor tó šumljánje je njegóvo,
 Tóžen je, ker gréš, jesén, od nás;
 S tém slovó od têbe zdaj gotóvo
 Jêmlje, ti darúje zadnji glás.

Víl vesel se prej je po livádi,
 Ter ljubó napróti se smehljál,
 Dókler móč dobíval vîr je mládi
 Od tebé, jesén, je évêrst ostál.
 Zima pa v okóve ga ledéne
 Déla bo za mérzli, dólgi čas;
 Jéče nikedó mu ne odkléne,
 Vtihnîl bo njegóv prijétni glás.

Glej, kakó tam ribe v njem gibljíve
 Kvišku skačejo zdaj nad vodó,
 Dóbro čutijo, da ljubezujíve,
 Tébe, o jesén, ločítev bo.
 Oj, devíca blaga, radodárna,
 Hrib slovó ti daje, gózd in lóg;
 Zdrava bodi, hódi dalje várna!
 Kliče vsa natvóra krog in króg.

Vse bridkó sedáj žalúje z máno,
 In slovó ti, ljúbi, vse dajé,
 Ker na dúri tērka žé preráno
 Zima, in spodriva, mērzla tē.
 Upanje le, da se boš verníla,
 Obiskála spet náš mili kráj,
 To samó mi daje tolažíla
 In bridkóst zljajšúje mi sedáj.

Oj, devíca, zdrava mi ostáni,
 Sréčna v dóm svoj ídi od nas ti,
 In prijaznost svojo nam ohráni,
 Kmalu tvoj obráz naj zablíščí!
 Nóvo nam pripélji spet vesélje,
 Daj nam sopet vžíti zlátih dnóv,
 Spólni, o jesén, nam vróče želje:
 Spet prinési pólno nam daróv!

Ako pévca pa žé grób pokrije,
Ki je tvojo čast in hvalo pél,
Prej, ko tvoj obráz nam spet zasije,
Ktèrega je vselej bil vesel:
Prídi, draga, pa na grób tja mládi,
V ktérem pévec tvoj bo tiho spál,
In v spomín mu róžo ná-nj zasádi,
Da se dúh nad njó bo radová!

Plávaj, plávaj, bárka moja!

Plávaj, plávaj, bárka moja,
 Kámož žéne te vihár!
 Vésla so razbita tvoja,
 Vgásnil ti je zvézde žár.

Nij se tréba skale bati,
 Ki pod mórjem ti grozí,
 Ni v oblást vetróvom dati,
 Ki te v mórje potopí.

Kaj brodník čem jaz ubógi,
 Ako dalje še vesljám?
 Vedno v večji sem nadlógi
 In rešénja ne poznám.

Sládka véra mi je vzéta,
 Da se bo vpokójil svét;
 Da ljubézen bode svéta
 Vse ljudí objéla spét.

Oj, vetróvi, le bučíte,
 Ne bojí se več sercé;
 Le valóve razdražíte,
 Naj mi bárko potopé!

Na planine!

Na planine, na planine
 Vedno žene me sercé;
 Glédal z jasne visočine
 Krás slovenske bi zemljé.
 Lépséga nikjér nij krája,
 Kakor kráj je vérh planín,
 Vselej ráдост me obhája,
 Ko se ná-nj budí spomín.

Enkrat le še na višáve
 Rad vesel bi se podál,
 Da krasóto bi naráve,
 Zémlje naše izpoznál.
 Bliže bil bi tamkej néba,
 Ki ga prósil bi gorkó:
 Česar je naródu tréba,
 Ti podéli mu ljubó!

Na planíne, na planíne!
 Tam je moj očétov dóm;
 Rádost moja ste, višine,
 Ljubil sem vas in vas bom.
 Enkrat tam bi péł še glásno,
 Kakor péł sem nekedáj;
 Bolj nebó je tamkej jáсно,
 Glédal bi planínski ráj.

Na planinah je vesélje,
 Sréčen s čédo je pastír;
 Vé, goré, ste moje želje,
 Saj pri vas le biva mír;
 Šéga, nóša je domáča,
 Ród še dóbrega sercá;
 Svoje si na prid obráča,
 Tuje v číslih pa imá.

Na planinah mír in sréčo
 Našlo moje bi sercé,
 Žéljo imam to naj véčjo,
 Druge némam več željé.
 Oj, prijazne vé višine,
 Pótlej naj ne pridem z vás;
 Na planíne, na planíne,
 Dókler dán mi še je čas!

Na gróbi mojega očeta.

(Mislèc si ga blizu smerti. V majuniku 1871.)

Odlomek.

Življènje tvoje, oča, je končáno!

Biló je kratko tvojih dnij števílo,

Še v téh veselja nij ti bilo dano,

Sadú ti malo úpanje rodílo;

Sercé pa móško tvoje neprestáno

Gorjá, terpljénja pézo je nosílo;

Oj, sréčen tá, ki hrani véro živo

In úpanje, ko ti, neomahljivo.

Vladár osóde, ki naj bolje hóče,

In módro po vesólnosti kraljúje,

Poslál je angelja, da sráge vróče

Terpljénja ti obríše in darúje

Zmagálni véneec sréče nevenóče;

Narédbe višje človek naj poštúje,

Zató molcé na grób naj sólza pade,

Kot rósa véčerna na róze mláde.

Zagrèbla perstijò te je lopáta,
 A duša tvoja se nad zvezde spèla;
 Saj smert odprè nam le rešilna vráta,
 In popeljá utrújenca od déla,
 Onstráni gróba, kjér je hiša zláta,
 V katéri sréča njéga bo objéla,
 Ki je, ko ti, premágal téžo bójno,
 Svetilo tamkej bó mu solnce trójno.

V Gospódu tvoja duša zdaj počíva •
 In vé, da nično vse je tù na svéti,
 Le óna vékomaj neumerljíva;
 Sejáti móra pa, kdor hóče žéti,
 Kjer nij seména, prazna bođe njíva;
 Naj déla, kdor plačilo ée prejéti;
 Oj, sréčen ti, skerbnó si dán porábil,
 Gospód plačila ti ne bo pozábil.

Prestál, mornár, togóto si vihárno,
 Milejšè zvezde so ti zabliščále,
 Priplúla bárka ti je v stajo várno,
 Nij tréba bati več se zlé ti skale;
 Mirú nad tábo zvezda síje žárno,
 Meglè zmotnjáv, skušnjáv so izbežále;
 Sladák mu kráj je tíhega pokója,
 Kogár utrúdila je teška hója.

Odlómek.

I.

Oj, lép si dán, pomládni dán,
 Nebó smehljá se tēbi jáсно!
 Zavíla góra in raván
 V obléko sta se nôvo, krásno.
 Ne čuješ, da vēs živ je lóg?
 Doné povsód sladkí glasôvi,
 Vesélje vlada króg in króg;
 Lepí pomládni so godôvi.
 Oživljen je vesvóljni svét,
 V radósti plava zēmlja spet!
 A kaj, če zēmlji pómlad síje,
 V človeških sêrcih vseh le nij je!
 Natvóra téši res človeka,
 Kedár bolnó mu je sercé,
 A takega pa néma léka,
 Da v rádost promení gorjé;
 Človeku le natvóra blága
 Prenášati gorjé pomága.

II.

Kaj, Marko ti, oj, Marko mlád,
 Ves bléd stojíš tam pod drevésom
 In otemnélim zrěš očésom
 V dolíno lépo, póлно nád?
 Kaj ti gerbánči mládo čélo,
 Kaj bistro ti kalí okó?
 Kedó zasádlil ti je žélo
 Strupéno v sěrece še mladó?
 Na hólmu tih stojí junák,
 Na sěrci kámen mu težák
 Leží; molčěč nesrěče premišljúje,
 Ki so zaděle mirni kráj
 Pred kratkim letom, in vzdihúje.
 Ponávlja pred očmi sedáj
 Žívó se bój mu spet kervávi:
 Divjájó čéte ob zastávi,
 Na kteri poluměsec zlát
 Kot zvézda v nōči se bliščí;
 Oj, strah je spred in strah je zád!

Kot tóča časi priveršči,
 Goréče króglje zdaj brenéé
 Noséče smert le in gorjé!
 Oj, pólje rávno néma snôpa,
 Ruméne ne pšenice věč,
 Merličev je pokriva kôpa,
 Žel nij sêrp, žel je smértui mēč!
 Oj, Turek ljuti, Turek ti,
 Poglēj, kaj si prelil kerví!
 Ne bo odšél ti dán plačfla,
 Da v prah se zvérne tvoja móč,
 Osóda ti bo povernila,
 Ker pozabljivosti še nóč
 Nij zlá zavfla v krilo svôje,
 Ko bojevál si strašne bôje,
 In mírne kruto si moríl,
 Se nečloveško veselíl,
 Ko kristijáni króg padáli
 Pod mēči tvoje so derháli,
 Izbrísal téga nij še čas;
 Oj, kák li sétve té bo klás!
 Kot raste dôlg, takó plačfla;
 Zló kazen v sêbi porodí.
 Nobéna káplja té kerví
 Ne bode se ti pozabfla!
 Podóba strašna mu izgíne,

Zrè zelenéče spet dolne,
Oj, hiša béla tam stojí,
Kjér draga mati mu živi,
In kjér vsa skérbna njega čaka,
Kjér dèkle zvésto po njem plaka.
Zé bliža se mu dan vesel,
Ko jo nevésto bo objél
In péljal v cerkev pred oltár,
Da bo njegóva vsikedár.

Legenda.

(Predélaná po Ovídíj-evi metamorfozi.)

Po zêmlji pótoval Gospód,
 Z njím sveti Peter je povsód,
 Da sta ljudi izpoznavála
 In dôbrim v stískah pomagála.

Popoludné polétni čas
 Prišla sta někdej v malo vás;
 Utrújena zeló sta bila,
 Ker sta vès ljubi dan hodíla.

Prosíla sta povsód lepó,
 Prosíla sta povsód gorkó:
 Da nja bi tël kedó sprejéti
 In gostoljúbno v hišo vzéti.

Naprèj sta šlá iskát molčé,
 Kakòr nedólžno jagnje gré,
 In prideta po kratki pôti
 Do zâdnje kóče na samóti.

Kaj je počéti pôtlej šé,
 Če zâdnja kóča ne sprejmé?
 Stopíla vá-njo sta bojéča,
 Postréžbe milo sta proséča.

Tekó j nja móž je stár sprejél,
 Ponúdlil njíma klóp vesel,
 Ki berž jo žéna pregerníla,
 Da tujca bí si bolj počíla.

K ognjštšči pótlej pohiti
 In píše, píše, izbudi
 Žerjávico, v pepélu spéčo,
 Stvori s terskámí plamenéčo.

Móž zélišé naglo je nabrál,
 Mesá je kósec zraven dál,
 Ki bil za práznike samó je;
 Opráno v vrélo dél vodó je.

Da óna pa pripraví jéd,
 Grè móž k popótníkoma spét,
 In z njíma vljudno besedúje,
 Na móč obá razveseljúje.

Ko so pripravljene jedí,
 Pa óna sopet prihiti,
 Pogérne mizo, jo popravi,
 Pod krajšo nógó kaj postávi.

Zdaj déne razen sad na pèrt,
 Ki ga rodíl domač je vèrt,
 In kruha, sira še pridruží,
 Da gládni pár se bolj poslúži.

Potém postavi věřč perstěn,
 Ki blága pólni ga jesén;
 Popótniku je vina trébà,
 Kot róži hládne rôse néba.

Jedlj je pólna miza vsà,
 In tudi sádja žlahtnega,
 Ne manjka káplje oživilne
 In tudi ne jedí krepílne.

Oj, vínce tóčijo sladkó,
 Veséli góstje ga pijó;
 Prav z vóljo dóbro in veséla
 Móž, žéna stréžbo sta prevzéla.

Glej, čudo, čudo, kaj je tó!
 Točili vínce so sladkó,
 A vedno pólno je v posódi,
 Nihčè pritákati pa ne hódí.

Ustrášita se zló obá
 In prósita lepó možá,
 Naj bi dobróstno odpustíla,
 Ker slába je postréžba bíla.

Zakláti gós edino šè
 Prestrášena vsa žéna čè;
 A gósta nijsta dopustíla,
 Da zarad ju bi krí se lla.

Potém pa Kristus dé takó:

„Ne strášita se pred menó,
Le vás tó kazen bo zadéla,
Ki náju trádnih nij sprejéla.

Le zapustita kóčo, kráj,
In náju sprémíta sedáj,
Na góro ídemo visóko,
Od kóder vídi se širóko.“

Ko pa na góro so prišli,
Obérnejo nazaj oči,
In vóda, glej, vso vás pokriva,
Le ene kóče ne zalíva.

Ubóga kóča naenkrát
Postáne bôžji hrám, ves zlát,
In tlá iz mármeljna so, vráta
Izdóbljena in stréha zláta.

Gospód ljubó spregovóri:
„Oj, stárec, žéna, kar želí
Sercé zdaj vama, mi odkrjíta,
In željo spólnjeno dobíta.“

Ko pogovóril se je ž njó,
Gospódu stárec dé takó:
„Gospód, da slúživa le tēbi
In náju skup poklíčeš k sēbi.

Da bi ne videl nikdar jaz,
 Ko mèrzel, bléd bo njén obraz,
 In da bi óna ne vèakala,
 Da bi pri mojem ódru stala.“

Pa kar oblubi bog Gospód,
 Zgodí se vsèlej in povsód;
 Še dólgo sta obá živèla,
 Nabírala si dôbra déla.

Ko njima je potékel čas,
 Kot tudi vsakemu bo nás,
 In k bógu ravno sta molíla,
 Sta od svetá se poslovíla.

Učí dogódba nas le-tá:
 Da radi in zavólj bogá
 Sprejémajmo ljudi popótnè,
 Podpírajmo ljudi sirótnè.

Življénje lépo, sréčna smért,
 Po sréčni smérti ráj odpèrt;
 Oj, tudi mi bogú služijmo,
 Da enkrat svéti ráj dobímo!

Mojemu rôdu. *)

Ne óster mëč v sovražni rôci,
Ljubézen zmájala bo svét.

Dóné okróg veselí glasi,
Ker sréčni bližajo se časi,
Krepák dvigúješ ród se môj,
Napréj takó, nikdár ne stój!

Radósti sêrce moje raja,
Da brátu brát rokó podaja,
Ti, ród moj, svétu mír boš dál,
Ljubézen nôvo ti prížgál.

Oj, dôba prídi, dôba zláta,
Da v rôdu ród poznál bo bráta,
Smehljálo bode se nebó,
Ko sréčno gléda kdaj zemljó.

*) Ta pésen je sadnji pésníški proizvod Franje Cimperman-a. Spisal jo je po naročilu gospóda Vojteh-a Valénte za „Glasbeno Matico“ v Ljubljani 16. marcéja 1873.

Doségel, ród, boš vévec slave
Iz čestne zmáge, nekerváve,
Slobóda se povérne spét,
Ljubéznijo boš zmágal svét.

Mladéniču deklè veséla
Na persih zvéstih bo slonéla,
In z národom bo národ pél,
Osréčen družega objél!

Zastávici.

I.

Po vsi me zêmlji je polnó,
 V dolini kakor nad goró;
 Po mêni časi švíga blísk,
 In časi me prodíra vrisk.
 Po mêni tičice leté,
 Metálji písani ferčé,
 Brez mêne ne žíví nihčé,
 Kjer mêne nij, pogíne vsé.
 Jaz v vsaki lúknjici tičím
 In dôstikrat se tud zgostím.
 Ak čárko pervo izpustiš,
 Stvaríco cénjeno dobiš:
 Iz vóde lazi na zemljó,
 Da tú si žíveža dobó.
 Mesó okúsno ti dajé,
 Pověj tedaj, kak zóve se?

Rešitev zastavice:

Zrak — rak.

II.

V **r** ti kažem vselej barvo razno,
 Ko prikáže solnce se prijazno,
S **k** pa v rôci ôstra sem pripráva,
 Ki rastline mnóge pokončáva;
 Brezi téh čárk se me ti bojíš,
 Kámorkoli prídem, mi bežíš,
 In če se kedáj pri mēni spēčeš,
 Čárki dvé iména le izrēčeš.

Rešitev zastavice:

Rôsa, kôsa, ôsa, as.

III.

Sonetije.

Ko jézen pribuči vihár nemli,
 Obláci černi v zraku se podfjo,
 Ki v tèmno noč dan svitli spremenfjo;
 Kriláti pévci vsi so potihnli.

Na zémfjo so obláci vòdò zlfli,
 Cvetice se zvenéle poživfjo,
 Potóci suhi nôvo móč dobíjo,
 Zasíje sopet solnéni žár premli.

Takó so tēbe, draga domovina,
 Obláci tēmni dólgo zakriváli,
 Pozábljene še bilo nij spomina.

Nevshite časi bodo pa zbežáli,
 Krog tēbe bode zjásnila se tmina,
 In sréčni dnévi tēbi zasijáli.

Pobéli cvétjem se drevó spomládi,
 Vertniku preobilen sad obéta,
 Vesél naprej že kôše zá-nj si spléta,
 Ker več ga úpa, kakor po navádi.

A ker so dnévi zdaj še merzli rádi,
 Glej, v nóci pade slana, rópar evéta!
 Po vódi šél vés úp je tega léta,
 Toláži se prihódnjim v novi nádi.

Ko časi se človeku kaže sréča,
 Že misli, da dobil bo hribe zláta,
 Naenkrat ga ogoljufá ležéča:

Bodóčnost pa imá zápërta vráta,
 Zató gorí naprèj mu úpa svéča,
 Doklér ga ne zasíje v grób lopáta.

Ugodí se, da obláčen dan napóči,
 Ko gôra v gôsto je meglò zavíta,
 Očém daljáva lépa krog zakríta,
 In vse molčí kot v mirni, tihi nôči.

Naenkrat se meglà od gôre lóči,
 Lepôta zêmlje sopet je očíta,
 Švit in gorkóta solnea vse zbudíta,
 Vesélja vsaka stvár na dan poskóči.

Ko človek píł iz žalostí je kúpe,
 Nočém enaki so njegoví dnévi,
 Izgúbil je nekdánje zláte úpe.

A ko mu po prestáni bridki révi
 Vesélje nôvo zbriše dni gorjúpe,
 Zasije nov úp v lépšem mu odsévi.

Povêlje.

Zaslíšal sem povêlje: Stój, na pèti!
 Zeló nevární ravno zdaj so časi,
 O mládih pévcih se le tóžba glási;
 Saj se brez pètja léhko dá živèti.

In če jo pésnik tudi zná zadèti,
 Njegóva pésen pòje se po vási,
 Imé njegóvo slave véneč krási,
 Nesréčen skórej vselej je na svèti.

Spolniti hòtel sem ostró povêlje:
 Zatréti véčno v persih pévske sánje,
 Vmoriti vse po pètji vróče želje.

A prazno bilo je prizadevânje,
 Ker v sèrci se za pètje mí vesêlje
 Budí močnejše, kakor dní nekdánje.

Pozdrávljen sêrčno bodi, hrib zelêni,
 Na katerem dóm očétoy se dvigúje;
 Sercé mi od veselja poskakúje,
 Ko glédam vérh tvoj v solnci pozlačêni.

Pozémski ráj tí vás si tíha mêní,
 Kjer stvár ljubó me sléherna radúje,
 In zvón cerkvén tolážbo napolnúje;
 Ne hrepenim po sréci več nobêni.

A kaj, ker mi nesrécnemu nij dano
 Živéti v têbi, ljúba vás domáča,
 Še mlád te zapustíti móram ráno.

Od têbe lóčen sréci sem igraéca,
 Vihár dervi me jézen neprestáno,
 Izgúbe tvoje nič mi ne izpláča.

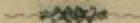

Jerúzalem vojščáki razdejali
 Nekdáj so Titovi, z njim tēpelj svēti,
 Ki ga vtemēljil Salómón je vnēti,
 Da v njēm Jehóvi v čast so darovali.

Ostánki pa njegóvi so ostáli,
 K podnóžji Jude žalostne slonēti,
 Vsak pétek najdeš v sólzah jih terpēti,
 Da nijso še Mesije dočakáli.

Takó človeku vērže v razvalíne
 Vesēlja tēpelj časi jézna sréča,
 Ko móč se v brán jej stávití ga míne.

Ostáne úp mu sténa še stojéča,
 Pri kteri v sólzah révež plaka, gíne,
 Mislēč, še dóba pride mu cvetéča.

Bog sprijmi te, prijazna Vesna mlada!
 Željna te čakala je že natvóra,
 S tebój izšla je spet veselja zôra,
 Lepó zeléna hrib sta in livada.

Po tēbi nam je zasijála nada,
 Da žalost béžati iz sēra móra,
 Kot se znebi snegá pred solncem gôra;
 Vesélje nôvo zdaj po zēmlji vlada.

Kakó smehljá nebó se tú nad nami,
 Oj! da bi dólgo še ostálo jásno,
 Obláci daleč bili za gorámi!

Odméva pétje naj še dólgo glásno,
 Mordá nas pómlad druga najde v jami;
 Radújmo ne nad Vesno tako krásno!

Podočo dala zémlji ti si rája,
 Cvetóča Vesna, čúj zató pozdráve,
 Ki ti doné od daljne sém širjáve;
 K življénji nóvemu natvóra vstája.

V občútkih sládkih se sercé opája
 Kot róže v rósi, padlí iz višáve.
 Otóžnost ne teží sercá ní gláve,
 Mladóst in úp veséljem me navdája

O véčni pómladi se tú nam sanje,
 Kjer nas terpljénje in nadlóga bíje,
 Doklér ne grémo spávat smértno spanje.

A ónstran gróba pómlad rajska síje,
 Duhá oklépov odnehá vezánje,
 Sercé pijé radósti harmonije.

Nastáli so nam sopet dnévi zláti,
 Odkár prišla si, Vesna, ti veséla;
 Kot prej snegá, zdaj cvétija so béla
 Drevésa, gôzdi sopet so košáti.

Vriskáje déca raja spet po tráti,
 Na drévji sládko tú pojó kardéla,
 Vijóla, zvônček sta žé oživéla;
 Pozdrave čujem, Vesna, ti dajáti.

Iz hribov so privréli spet potóki,
 Jezéro prázno se je napolnilo,
 Ki zélen gôzd obdája ga širóki.

Takó naj mírno in prijazno bilo
 Sercé bi moje, sklêpi bi visóki
 Naj je braníli pred vihárjev sílo.

Nôvo-poročênemu páru.

Ko pomlad se zbudila je vesela,
 Po drévji cvétje krásno se razvíje,
 Okó sterméce gléda lepotlje,
 Ki sta dolina, gôra jih prejéla.

Kriláta tráma spet je oživéla,
 Iz vëj doné presládke melodíje,
 Na jásnem nébu zláto solnce síje;
 Oj, da le dólgo pomlad bi cvetéla!

Napóčil Vama lépše je pomládi
 Ruméni zór; ki znani dnóve jásne,
 Zvezála Vaji je ljubézen v nadi:

Da sréča Vama spléta vénce krásne,
 Bog dáj, živíjta sréčna brez vse jadi,
 Doklér življénja solnce ne ugásne!

† jézero, ki gôzdom si obdáno,
 Ne vém, če tujca, ki se k tēbi vrača,
 Poznalo še boš? bila sva domáča
 Nekdáj, ostálo ti si mēni znáno.

Ko sem te prvič glédal, je zdivjáno
 Valóvje bilo Eolu igráča,
 In v mēni strástna se je vila kača,
 Življēnja čutil sem globôko ráno.

Pa izpremēnil čas obá je naji,
 Prijéten spet pri tēbi pôkoj bíva,
 In sládkí délajo se ti smehljáji.

Tihôtno sêrce moje zdaj počíva,
 Nevésta moja dála v tihem kraji
 Rokó mi je, samôta ljubeznjíva!

Bibliography

IV.

Sèrčni glasóvi.

Kaj vžival in terpèl sem v svojem času,
Oznánjajo naj v pèsnih „sèrčni glási.“

Materi.

VI
I.

„Ój, máti, več ne govorljte,
Da sréčen jaz ne bom nikdár,
Ker vi od nékedaj terpite,
Odkár vam sije solnéni žár.

Ljudjé me bodo sovražili,
Naj ljubim še takó krepóst;
Sólz mojih se nikdó ne vsmili,
Povsódi sprémlja me bridkóst.

Ko bom govóril jim resnico,
Kateri ljubljenec bom zvést,
In svéto hválil jim pravico,
Dvigáli nád-me bodo pést.

Oh, máti, máti, sólza, gléjte!
 V okó mi síli, stráh v sercé;
 Vi, ljuba máti, še povéjte,
 Če bom prenášal tó gorjé?^u

„Ko glávo nôsíl boš otóžno,
 Spomínjaj mène se, moj sin!
 Ohráni serce vsáj pobóžno,
 Ko žgè te ôgenj bolečin.

Ko druge vídel boš terpéti,
 Pomágaj v môči, sin jim moj!
 Nikómu zlá ne sméš želéti,
 Ker človek slédnji brát je tvoj.

Ne boš se báhal v srébrí v zláti,
 Le serce blágo in krepóst,
 Kar ti zapúšča tvoja máti,
 Edino boš imél lastnóst.

Ljubézen do človéstva hrani,
 Ko úp tvoj bo majál vihár;
 Poštèn in blág, moj sin, ostáni,
 Če sréčen prav ne boš nikdár!^{u u}

2.

„Tejúba máti, kám se hóčem déti?
 Upa žár mi je zatónil vès;
 Dalje mēni je teškó živéti,
 Da sem šél mej svét, me pēče kēs.

Trúden sem brezkončnega terpljēnja,
 In pokója si želi sercé,
 Nij ga v njēm věč najti hrepenēnja,
 Měrtve v njēm nekdanje so željé.

Svētu nēmam jaz ničēsa dati,
 Mēni podelíti věč ne svét;
 Kaj je mēne bilo trēba, máti,
 Da žé mlád terpél bom vērsto lét?

Nij zadōsti, da žé vi terpite,
 Da okóve tēške nōsi brát?
 Délež vaš solzé so vedno lite
 In nesréči jaz sem ljúbljen svát.

Krásen náuk ste mi rēs dajáli,
 In po njēm sem se vestnó ravnál,
 Pa ljudjé me nijso izpoználi,
 In takó povsód sem sám ostál.

Dóbro, slábo néma věč razlóčka,
 Skoraj zlò veljá za dóbro žé;
 Náma věč nij, máti, pripomóčka,
 Věč tolážbe věrhu vse zemljé!“

„Ne, moj sin, preóstra je beséda,
 V dnó sercá me réže kakor mēč;
 Še nad náma dóber oča gléda,
 Kteri ne dajé gorjá prevēč.

Glej, mladóst žé vídno tvoja věne,
 Kot v jeseni mērzli róžni krás;
 Lépši čas še tēbi se odkléne,
 Pravi nótranji mí svéti glás.

Oh, odpri sercé, odpri iz nóva,
 Da razjásniš si obraz temán;
 Bodi móž in sréča je gotóva,
 Ne odíde ti plačilni dán.““

3.

„Kakó bi vendar tóžil, máti,
 Da človek sem nesréčen jaz,
 Doklér mi ljubo stje zláti
 In ljubeznjivi vaš obraz!

Kjé hóčem si iskáti věče,
 Kje slajše rádosti dobim?
 Saj vi ste solnce moje sréče
 In druge věč si ne želim.

Bogástvo neizmérno vi ste,
 Vi moja ste naj višja část,
 Beséde sládkе vaše, čiste,
 Dajó krepósti v sèrci rást.

Kakó pa věrnem kdaj dobróti,
 Ljubézni vaši in skerbém?
 Po vaši bodem hódil póti
 In vdán v ljubézni vsém ljudém.“

„Oj, sin, ti úmeš máter svojo
 In máti úme te sinú,
 Lastnóst zdaj vídim blago tvojo,
 Ki část bo mojega rodú.

Bog tákega naj te ohráni,
 Da ti ne zmóti nič sercá;
 Vesélje moje, sin, ostáni
 In svét naj v dóbrem te pozná.

Rokó ti položím na glávo
 In blágoslov ti podelím,
 Da váruješ si dušo zdrávo,
 Na svéti sréče najdeš z njím.

Tó sréča máteri je draga,
 Da dóber sin pri nji živi;
 Oh, dóber sin in máti blaga
 Na svéti rédko se dobi.““

„Naj, máti, smém vas še objéti,
 Na sêrce stísniti vesél,
 Saj, kar ljudij na vsém je svéti,
 Do vas v ljubézni bom objél!“

Dalje!

Jaz grém, jaz grém mej daljni svét,
 Nikómu dati némam slovésa;
 Nikdó ne praša: prídeš spét?
 In sólnega zá-me nij očésa.

Iz hiše vmičem se molčé,
 Le sêrce tího me toláži:
 Če te nikdó ne ljubi, nič ne dé,
 Da le nikdó te ne sovráži.

In vendar mêní je težkó,
 Ko nôga stópa iz hiše;
 Kar je zagréšil prej kedó,
 V slovésni uri lèhko zbríše.

Bojí se mi sêrcé, bojí,
 Da nij mi kôga razžalílo;
 Če tudi ljubi vse ljudi,
 Vsem dôbro rádo bí stvorílo.

Obvárúj bog te hiša, kráj
 In vsé, kar v tébi jih prebíva;
 Njih níkedó, kot jaz sedáj,
 Brídkóstij sêrčnih naj ne vžíva!

Kaj čakam še? hití mi čas,
Napróti svoji móram osódi;
Karkóli je na svéti nás,
Za svojo sréčo vsakedó hódi!

Kaj dalje rómam neprestáno?
 Ne prášajte, kaj me podí;
 Gorjé me v pèrsih žgè neznáno,
 Vgasiti ga pa móci nij.

Pót dalje vódi me počásno,
 Da čas beži, jaz komaj znám;
 Naj je nebó obláčno, jáсно,
 Drevó pol suho — tó sem sám.

Oj, sréčen, ki živéti dáno
 Pri ljúbljencih mu je domá,
 Ki ga ne tira v tuje ráno
 Od tihe sréče móč gorjá.

Z goré v dolino vir uhája,
 Kjer vroči pések ga suší:
 Takó jaz rómam v kráj iz krája,
 Mirú in sréče zá-me nij.

Željām ne dājam več prostóra.

Kar želj sem v pèrsih kdaj gojil,
 Nobèna nij se izpolnila,
 Ko bil se rad bi veselil,
 Okó mi sólza je zalila.

Ko hòtel stréči sem ljudém,
 Globóko v sèrce sem jih žalil;
 Ko govorim, naj bil bi ném,
 Mirèč sem brátom sèrd zapálil.

Kaj časi pa ratár stvorí,
 Ko njiva ne rodi peščéna?
 V ledíno dalje jo pusti,
 Ne sèje ná-njo več seména.

Z menój je tudi zé takó,
 Željām ne dajam več prostóra;
 Naj prázno le mi sèrce bó,
 Naj le zgodí se, kar se móra!

In vendar enkrat še, sercé?

In vendar enkrat še, sercé,
 Vesêlje te je obiskálo?
 Oh, saj je tudi čas bil že,
 Da je terpljênje te nehálo.

Kakó si zdrávo, mládo spet,
 Odkár ljubézen v tébi biva,
 Zdaj boš živélo rádo spet,
 Le skêrbno zdravje si hraníjva!

Naj pôtlej pride spet gorjé,
 Legljéje bodeš je nosilo;
 Naj sréče vžívaš še sladké,
 Srečnejše bodeš se čútilo.

Beséda máterina.

Zakon svét je, pravi mi sercé, beséda máterina,
 Nikdar se zatíratí ne smé, beséda máterina,
 Kakor svétla zvézda, ki mornárju kaže pót po mórji,
 V dušo vlíva náde mi sladké, beséda máterina,
 Kedar ljuba rádost me objéma méhko svojo roko,
 Zábiti ne jutrašnjega dné, beséda máterina,
 Opominja me, ostáti sérčnemu v nadlógah silnih,
 Kedar iz očij tekó solzé, beséda máterina,
 Po resnici in krepósti hrepenéti úk mi daje,
 Naj si me sovražijo ljudjé, beséda máterina.
 Séme zláto vedno sêje v sprejemljíve moje pèrsi,
 Da iz njéga pèsni se rodé, beséda máterina.
 Obmolkníla prej ne bo, da njé posódo, sèrce moje,
 V grób tihótni mérzlo položé, beséda máterina.

Kaj pa jaz, ubógi pévec, tóžil čéz-te bi, ker
vém predôbro,
Da povsód si pévca vselej najbolj sovražila,
jézna sréča!
In če me po póti tèrnjevi derviř tepéča dalje
tudi,
Ali si prijazna, nič več me ne boř strařila,
jézna sréča!
Jádral bom pogúmno mej vihárji, grómom,
tréskom silovitim,
Kot v vreméni jásnem, sércem pólnim tolařila,
jézna sréča!
Da dospél bom do dežéle, kamor tvoja silna
móč ne séže,
In kjer se nadlóg mi tēskih vséh zdrobé vezila,
jézna sréča!

Nebéski mír.

Za tebój že hódim dólge dní, nebéski mír!
 Sérce vedno tēbe si želí, nebéski mír!
 Trúдно je pekóčega terpljēnja in gorjá,
 Prídi vá-nje, da se okrepi, nebéski mír!
 Zjutraj úpam, da mi zvēčer tvoj obraz
 Od sercá kragúlja odpodí, nebéski mír!
 V tēbe nádeja me jači, da moškó terpím,
 Nóč obúpa me ne oslepí, nebéski mír!
 Išče v tíhi te samóti sérce pač zastónj,
 V gaji róžnatem te ne dobí, nebéski mír!
 Najti te níkjér ne móre, zbēžal si s svetá,
 Právljica o tēbi le žíví, nebéski mír!
 Vém pa, da mi dál boš v zvēzo svéto ti rokó,
 Ko mi trúdnih vgásne luč očíj, nebéski mír!
 V zēmlje me naróčji hládnem boš mehko objél,
 In poté m ne lóči nič vezíj, nebéski mír!

Móč domovinske ljubézni.

Prahú oblák se vije, zakriva širno plán,
 Vihárja nij in vendar se čuje hrúm glasán,
 Privrél Turčín je vojsko v slovensko zémľjo spet,
 Da ljubi mir bi skálil, ki bil je nékaj lét.

Pred trúmo jézdí paša, na mésto vprè očí,
 Ki daleč na planjavi prijazno mu stojí,
 Na mésto to obérne se svojo vso vojskó;
 Oj, zémľja bo močila se strašno kervijó.

Pa bolj ko približuje se paša méstu že,
 Čedalje bolje téško postája mu sercé,
 Ne vé si razložiti, kaj ga takó teží,
 Da se mu iti vstávlja in mérzel pót potí.

Ne misli več na zmágo, ne misli več na bój,
 Pogúm je divji vgásnil, počási pélje rój;
 Dospél je z njim do mésta, ki straha trepetá,
 A vendar še k napádu mu známenja ne dá.

Nemíren opazúje prijazno mésto, kráj,
 In zdí se mu, kot hódil bi bil že tú kedáj,
 Spomín na mlada léta mu v pèrsih zbuja se,
 Vse, kar okróg zagléda, skoraj mu znano je.

Naenkrat vgléda v méstú, — obraz se je zvedril, —
 Oj, sréčno hišo malo, ki v nji se je rodil;
 Spozná pa tudi dóbro, da kraj je dóm njegóv,
 Od sërca se odválil pretêsni je okóv.

Oj, glej! kakó mu pade iz róke svétli mēč,
 Sam vérže se na zēmljo, poljúbi jo solzēč;
 Vojáci pa króg njēga vsi glédajo stermé,
 Drug drugemu prigódbje razjásniti ne vé.

Vesél spet vstáne paša, vojákom govorēč:
 „Junáci dragi moji, le naj mirúje mēč,
 Tu kri naj se ne lije, kjer ljubi moj je dóm,
 Od ktereга podál se jaz nikdar vēč ne bom.

Pustite mēne tukaj, vi pójdite nazáj,
 Povējte, da na Turškem tam nij moj rójstni kraj;
 Recijte, na Slovenskem jaz pravi dóm imám,
 Za kateri, če je tréba, življēnje svoje dám.

Od njēga sem bil lóčen lét dólgh tridesēt,
 Zdaj pa sem našel sréčno ga vendar slednjič spēt,
 Povējte tudi cāru, ki mēne ima rád,
 Naj bi od moje zēmlje odvērnil vsak napád.

Recijte, da ga prósim, naj vse mi odpustí,
 Za službo zvésto tó-le plačflo podelí:
 Da spet živéti v svojem domovji dragem smém,
 Da mir stvori za vselej slovenskim vsem ljudém.“

Odpravijo vojáci nazáj na Turško se,
 Povéjo cáru, kar jim naróčil paša je;
 Njegôve želje spólni mogóčni turški cár,
 Potihnil po Slovenskem zdaj bôjni je vihar.

Nájdena sréča.

Mladénič neskušén
 Svoj dóm zapustí,
 V daljavi si sréče
 Iskáti želí.
 Od mátere ljúbe
 On vzáme slovó,
 Potém pa odíde
 Čez dól in goró.

Prišél na neznáni
 In tuji je svét,
 Od támkej podáti
 Nij míslil se spét.
 Pa vídel nij bráta,
 Ni dráge sestré,
 Okó je rosílo
 Od dnéva do dné.

Domáči mu jêzik
 Postál je neznán,
 Vesélje zakrival
 Oblák mu temán.

V domôvje podáti
 Želí se nazáj,
 Pri máteri biti,
 Kot bil je nekdáj,
 Živéti pri brátih,
 Pri sêstrah vesél,
 In péti domáče,
 Kot nékdaj je pél.

Presérčno mu željo
 Izpólnil je čas,
 Povérnil se v drágo
 Domáčo je vás;
 Pa v hiši ga rôjstni
 Nihčè ne pozná,
 Ker mátere ljube
 Oh, več nij domá!

Na grób tja zeléni
 Podá se solzán,
 In tukaj je nášel,
 Da sréče je stán,

Naj kámor se kóli
 Prí tujciah podá,
 Nihéè ne ozdrávi
 Bridkostí sercá.

Oklénejo grôbni
 Spomínek roké
 In žalosti bridke
 Mu póci sercé.

César Franjo Josip I. rešitelj.*)

Napóčil je obláčen dán,
 V megli tirólske so višne,
 In snég nalétuje drobán,
 Da-si že krije hrib, dolíne.
 Kedó pa vendar támkej gré,
 Kaj ga ne stráshijo meglé?
 Se ne boji li pláza
 In óstrega ne mráza?

Znabití lóvec gré na lóv,
 Sledú za divjo zvérjo išče,
 Kaj ták se bode bál snegóv?
 Saj vsak dán vájen jih obíšče.
 Prav lóvski je obléčen vès,
 Za njim pa vendar ne gré pès,
 In puške tudi nájma,
 Ki lóvec vsak jo íma.

Oj, tá avstríjski sám je cár,
 Kí v jutru rad se tú sprehája,
 A dènes pa mu solnéni žár
 Ne kaže lépega okrája.

*) Po resnični dogodbi.

Prišél po stèzi je naprèj,
 Na kónci tám se vstávi, glèj!
 Stojí tam kóča vbóga,
 Kraljúje v nji nadlóga.

Človeški cár začúje stók,
 Ki mu pretrése sèrce blágo,
 Prav ták je bil, kakór otrók,
 Ko máter izgubé predrágo.
 Pa dalje věč se ne mudí,
 Nesréčo videti želí,
 Ki kóčo je zadéla,
 Če je li smért tá žéla.

Čez nízki prág se koj podá
 In v bórní kóči, kaj zagléda?
 Stár móž in žéna sta solzná,
 Na tléh leží mertvá govéda.
 Vse premožénje tém ljudém
 Je izgubljeno, révam, s tém;
 Kaj njíma je počéti,
 Kakó naprèj živéti?

Vladárju blágemu pa tá
 Pogléd sèrcé do dná presúne,
 Človeka smílita se iz sèrcá
 Bolj mu od táke škóde njúne.

Lepó ju cár ogovorí:

„Le mírna, pômoč se dobí;
Kaj ménita, da znaša
Le-tá nesrěča vaša?“

„Gospód, veľka škóda je,
Bila je krávnica edfna,
Goldinarjev stó vrédna še,
Življěnja nama koreufna.“
„Če je takó, je mala stvár,
Pa váma dál bom jaz denár,
Da bosta si kupíla,
Govédo drúgo zadobíla.“

Slišávši kmetič nij verjél,
Da spólnijo se té beséde;
Pristávil césar je vesel,
Da v pèrvi grád naj dôli gréde,
Popráša po gospódu sám
In dóbil bo po gódu tám
Izpólnjeno obljúbo,
V pomóč za tó izgúbo.

Priprósti gôrski sin pa dě,
Da rajši koj z njím tja podá se;
Nad neverjétnostjo čudé
Prijazno césar nasmehljá se.

Dovóli mu príprošt pogój,
 Da skúpaj grésta v grád tekój,
 In tám denár dobóde,
 Da z njim poprávi škóde.

S planincem vštríc grè blági cár
 Po stèzi se pogovarjáje;
 Prišla sta v grád in koj denár
 Cesárjev sluga kmetu dáje.
 Tá se zahváli, grè vesel,
 Slavèč njegà, ki ga otél:
 „Bog te še dólgo živi,
 Gospód predobrotljívi!“

Sinóci in dènes.

„**Œ**j, hvalo bógu, da končán
 Žé jutri bode bój strašán,
 Da vendar césar sklène mír,
 Ki spet odpérl bo sréče vír.

Domóv se vérníl bom vesél,
 Prisérèno máter bom objél,
 Ki vé'm, da čaka me teškó,
 Al mislí žé, da me ne bó“.

Takó voják mlád govórí,
 Toláži se o polnočí,
 Ko luna síje na poljé,
 Na ktérem trúpla kervavé.

„Nebéski bog daj, da končán
 Žé jutri bode bój strašán,
 Da ljubi sin se vérne spét,
 Ki lóčena žé pèt sva lét.

Ti milostljívo váruj ga,
 Da bridki méč ne vdári ga,
 Saj blázega sercá je bil,
 Lepó me v stárosti redíl.“

Takó še máti govori
In sklénjene roké derží,
Ko luna síje nad vasjó,
Kjer vsé počíva žé sladkó.

Prisvétí kmalu béli dán
In bôj strašán je rés končán:
Sin, máti sta se tam sešlá,
Kjer ponehá ločítev vsá.

Góslarjeva smèrt. *)

V
 čuíti, da doživel kôniec dnij je,
 Góslar v tíhem hrámu sám leží;
 Luna svètla iz za gôr prisíje,
 Žélja zádnja se mu obudí.

Vájeno rokó si góslí vzáme,
 Ki je, mójster, z njími čáral svét;
 Tiha žalost mu sercé objáme
 In še enkrat góde ná-nje vnét.

Zadoné iz strún napétih glási,
 Kákor nij jih slíšal prèj níkdó;
 Ko se zádnji izgubí počási,
 Góslar dúšo pošlje z njím v nebó.

*) Paganin; glèj njegóvo biografijo, písano po J. C. Lobe-ju v „Gartenlaube“, I. zvézek l. 1872.

Róže in ternoje.

Nôvo veselje, nôvo gorjé,
Pésni se sopet nôve rodé.

1.

Udrava bodi, draga môja,
Tébi sem posvétíl dní;
Část naj se razgláša tvôja,
Kóder míli ród žíví.

Sérce si mi obudíla,
Da iz njéga pésni vró,
Nóč se dnévu je vmeknila
In z menój je vsé novó.

Sládko zdaj mi je živéti,
Sréčo vso imám s tebój;
Vsé ljudi bi tél objéti,
Vsém podáti délež svój!

2.

Po vèrti sva se sprehajála,
Govóрила sva si sladkó,
In ti si me poljubovála.
In vrácal jaz sem ti zvestó.

Trenótja rajska sva živéla
V ljubézni pôlni iz sercá,
Nikdò nij míslil, da terpéla
Za tó kdaj bódeva obá.

3.

Ne tóči, draga, sólz nikári,
Saj ljubim še te, kákor prēj,
Naj te beséda ne prevári,
Le na ravnánje moje glēj.

Zdaj vém, da je ljubézen prava,
Zvestóst pri tēbi je domá,
Zdaj duša moja izpoznáva,
Da nij ljubézen šlá s svetá.

Le zvésta mi takó ostáni,
Obriši iz očij solzé;
Ljubézen táko mi ohráni,
Enáke tí je nij žené.

4.

Nikóli nijsva si dejála:
„Jaz ljubim te!“ ni ti ni jaz;
Skrivnóst sva dólgo prikrívála,
A slédnjič vsè odkrije čas.

Zdaj, ko se mórava ločiti,
Molécč sem jaz in ti takó,
A sólz v očéh nij móči kriti;
Kaj pomenilo pač bi tó?

5.

Čkašló je solnce za goré
In rôsni hlád na zémľjo páda,
Minúlo je vesélje dné
In króg poléga nóč se mláda.

Nij solnce šló mi za goré,
Ločila se je ljubeznjíva;
Nij rôsa, moje so solzé,
In sêrce moje nóč zakrívá.

6.

Zdaj stóperv vém, kaj bila si mi ti,
 Ko sám živim otóžne, tihe dni,
 Ko tvojega ne glédam svit očésa,
 V katérem mi sijála so nebésa.

Zdaj vém, da sem ubóg brez tēbe jáz,
 Ko ne smehljá se mēni tvoj obráz:
 Takó vé róža, glávo ki povéša,
 Če solnea dobrodējni žár pogréša.

Zdaj vém, kaj sládkí glás mi tvoj je bíl,
 Ki úpe spéče v pērsih je budíl:
 Obúpa nóč me króg in króg obdája,
 Za dvómom dvóm mi v tēmnih pērsih vstája.

Zdaj vém, kaj bile tvoje so roké,
 Ki so objémale me kdaj zvesté,
 Kaj slást poljúba tvojega je bila,
 Kedár po vérti zvéčer sva hodíla.

Zdaj vém, da sem s tebój izgúbil vsé,
 Prisérčno, ljubeznjivo ti deklé!
 Če z drugim je vesélo sērece tvôje,
 Naj bi otérpnilo nesrēčno môje!

7.

Zlatá jaz némam ní srebrá,
 Ní gráda bélega, se vé,
 Kaj ljubiš pač me iz sercá?
 Slovéče moje nij imé.

Jaz nijsem knéz se že rodíl,
 Prav nízkega sem rês stanú :
 Moj oča gôrski sin je bíl,
 Imél nij lástnega domu.

Čutéče ímam le sercé
 In v njém mi čúden svét leží,
 Obdája ga okróg gorjé,
 Otók pa v srédi zelení.

A draga, jako se bojím,
 Podáti v lást kdaj tébi tó,
 Ti vtégneš sí igráti z njim,
 Kot rádo se godí takó.

8.

Pésni so moje, draga, hvalili,
 V družbi dejali, da jim godé,
 Dólgo vgibáli, nijso vgenli,
 Kdo jih izbúja gláse sladké?

Kaj bi lomili dalje si gláve,
 Naj jim resnico rajši povém!
 Ako se rés zdé pésni jim prave,
 Téga prevzétí jaz se ne smém.

Róža se krásna v máji razcvéta,
 Kdó se ji čudi, praša zakáj?
 Mláda ljubézen vénce mi spléta,
 Stje življenja sréčnega máj.

Solnce izbúja róže in cvétje,
 Méni pa ljuba pésni sladké,
 Torej prijétno moje je pétje,
 Rádosti pólno vriska sercé!

9.

„Pověj mi vendar, kaj sem stvoril,
 Ker mi okó obráčaš v strán?
 Saj rad se bodem izpokóril,
 Rad gréh oprál bom svoj skesán.

Ko bi besédo te bil vžálil,
 Verjémi, šlá iz sêrea nij;
 Dejánjem jéze nijsem vpálil,
 Ker sploh ogibljem se ljudj.

Pa kar je, bodi mílostljíva,
 In sólzno moje gléj okó;
 Če je mogóče, se ljubjíva,
 Kot se poprèj sva, še zvestó.“

Takó pred njó sem sêbe tóžil
 In prósil mílosti nové,
 Pokóro óstro si nalóžil;
 A kaj mi óna k tému dé?

Prositi je hotéla sáma,
 Naj skazal nji bi mílost jáz!
 Meníla sva, da je mej náma
 Ljubézen žé ohládil čas.

In bila bi se tû smijála,
 A sôlze stale so v očéh;
 Drug družega sva vpraševála,
 Kedó je náju stvoril gréh?

10.

Poglédi okrog široko polje,
 V njem sème plodfno leži zdaj skrito,
 Ko solnce pošlje žárke gorké,
 Zeléno iz njéga bo vstálo žíto.

Gléj, pérsi polné so moje kalj,
 Ki pésní bi krásne rodíle,
 Kaj skrívaš mi solnce svojih očíj,
 Da bi neusmíljeno se zamoríle?

Bogátíl bi z njími slovstvo lehkó,
 Ki íma še jako prázno predálo,
 Imé bi stvoríle moje svetló,
 In tébi prepévale čast in hvalo.

Izbúdi mi toraj iz sercá
 Neumerljívh pésníj studéneec,
 Ki bodo sládka rádost svetá,
 In bodo obéma vile vénéec.

Al kaj ti vendar jaz govorím,
 Níj mari ti slave izgúba;
 Gotóvo ljubézen pa tvojo dobím,
 Če ti domovína je ljúba.

11.

„Pótnik; vsaj pri nás ostáni,
 Glèj, že stvoril se je mrák;
 Pótje tēbi so neznáni,
 Rajši jutri grēš krepák.

Lépo bova vasovála,
 Kakor stara znánca žé,
 Marsikaj se povprašála,
 Slédnji človek nekaj vé.“

„Dèkle, jaz ne smém ostáti,
 Da ne zmotím ti sercá;
 Čakajo me vbóga máti
 Žéljna daleč tam domá.“

„Glèj, jaz némam več očéta,
 Ki bi čúval nad menój;
 Máti spé mi v gróbi svéta,
 Bodi váruh ti zdaj mój.

Tù je moja hiša béla,
 Zráven je ravnó poljé,
 Sréčna skupaj bi živéla,
 Ko bi dál mi ti sercé.

Máti tvoja tudi z náma
 Mirne bi živéli dni,
 Stréгла bi ko héli jim sáma
 In ljubila jih ko ti.“

„Oh odpústi, všlà beséda
 Prèj mi je iz ust samó;
 Vzór ljubézni prave gléda
 V tèbi moje zdaj okó.

Ti si mèni sréčo dala,
 Druge nij je zá-me věč;
 Pójdi k mèni, déva zala,
 Da poljúb ti dám gorèč.

To prijétna bo novíca,
 Máter ovesélil bóm,
 Ko povém, da bo goríca
 Daljna poslej náma dóm.

Midva pa ljubézen pijva,
 Naj v naróčji ti sladkó
 Duša moja izpočíva,
 Da prenáša sréčo tó.““

„Le naslóni trúдно glávo
 Tú na pèrsi mí zvesté,
 :Saj imáva še svečávo,
 Da lehkó gorí do dné.

Ako včasne, pa naj včasne,
Dokler dan ne zazori,
Ki ti jutri sanje krásne
Vse v resnico promeni.“

12.

Čúдно svatovánje.

„Dragi oča, oča dobri!
 Dán ste mnógi mi dejáli:
 Nikedar ne sméš sopróga
 Nepremóžnega jemáti;
 Prídne nijso dôsti rôke,
 Prázna zráven vsa predála;
 Verli Janko pa ne móre
 Vam bogástva pokazáti,
 Néma rumenjákov nôvih,
 Niti sreberníkov stárih,
 Sérce dôbro, prídne rôke
 Sámo v dóto mu je dáno.
 On tedáj imél ne bó me,
 Oča dobri, oča drági!
 Kmalu vendar bo poróka,
 Ktera néma lépih svátov,
 Manjka tudi glásnih gódecv,
 Móž je vábljenih tri páre;
 In ne bo ni raja óndí,
 Iskre žive svátov mládih.

Žénih moj bo grôb globóki,
 Z njím se bódeva zvezála;
 Vzél me bó v naróčje svôje,
 Vároval me zvést továriš.
 Ljuba smért pa bo dobróstna
 Lepo poročila náju;
 Tému soper vi ne boste,
 Upam, oča ljubi, dragi?“

Rad bi oča odgovóril,
 Réšil hčér bi svojo blágo,
 Gínjen pa molčáti móra,
 Gôrka sólza se prikáže;
 Hčéri v krilo se naslóni,
 Hóče róko dati v správo.
 Dnij še sédem nij do kónca,
 Dêkle je nevésta krásna:
 Rožmarín zelêni v rôci,
 Róžni vénec pa króg gláve.
 Šést prišlo je móž napróti,
 Šli k poróki bodo kmálu.

Za goró žé solnce tóni,
 Zala pa nevésta spáva,
 Kakor najti nij je móči,
 Ko prehôdil vsé bi kráje,

Prepeljával se po mórji,
Prazno délo bi ostálo.
Stari oča sólze tóči,
Svatovánje je končáno.

13.

Vasoválec.

I.

Nocój, nocój je krásna nóč,
Ljubézni pólna, jásna nóč.

Žé take bilo nij noči,
Odkári k ljubíci me nij.

Oj, mésec svéti na stezó,
Ki skorej mi neznána bó.

Še prěj, ko úra bo desét,
Pri ljubíci vasújem spét.

„Kaj délaš, ljubček, mésece trí
Pri mēni žé te bilo níj?

Ljubézni zá-me némaš věč,
Postál za drugo si gorěč?“

Takó nocój mi skorej dé
In sólze ji v očéh stojé.

Jaz pa poljubím jo sladkó
In spét, ko prěj, vse dóbro bó!

II.

Žé hiša pred máno na hrfbu stoji,
V katéri mi ljúbica néžna živi.

Poglěj, žé luč gorf v nji svetlá,
Kakó je v ljubézni zá-me skerbná!

Oh, take ne najde nikedó spét,
Ko trikrat prehódil vés bi svét.

Pa v hiši nocój svetlôba le-tá,
Tá néko éúдно pomémbo imá.

III.

„O moj bog, je li resnica tó,
Da tû glédam ljúbico mertvó?“

„Vsmíli se“, — začúje se na tléh,
Oh, odpústi, vélik je moj gréh!“

„Oh, odpústi, angelj čistí mój,
Drúžil bom se s tábo še nocój!“

IV.

Nij vèč govóril, nij vèč dejál,
Kar se iz hiše molčèč je podál.

Vgibáli so sterméči ljudjé,
Kaj beséde pomenijo té.

Kar se zabliska, póči strašno,
In govoríco vsi razumó.

Mésec na nébi je obledél,
Več vasoválec nij domóv šél.

V zóri prisíje béli dán
In merlíču je drug prideján.

III

V.

0 basni.

O basni.

I. Pomèn in izvir basni.

Basen je eden naj lépših umotvórov didáktične ali pripovédno-naúčne poezíje, katére namèn nij le podučeváti, temvèč, kakor umetníje sploh, povzdigováti in blažíti sercé in oživljati domišljíjo. Kratka in priprósta povést, v katéri stvarí, ki samé ob sèbi ne znajo mísliti in govoríti, mísléče govoré in délajo, da nam kažé kak nrávní náuk ali nam stavi pred óči káko pravílo iz vsakdánjega življénja, se imenúje basen. Beséda basen sama na sèbi poménja to, kar v latínskem fabula, (id, quod fatur), namreč to, kar se basnúje ali pripovedúje. Basen je óno séme, ki požéne lépo kál prosvéte v neizobraženem národu, ker v nji vídi človek, kákov je in kákov bi móral biti.

Basen je také rekóč zercálo, v katérem vidi posamesni človek kakor vès národ sámege sèbe, ter vse svoje slabósti in naopáke, kar pa mu ravno pomóre, da se jih lèhko omíje. Tudi je eden naj starejših umotvórov, kajti nahaja se žé pri národih prvih časov.

Navádno se basen imenúje Ezopova, pa ne, kakor bi jo bil iznášel Ezop; nahaja se žé mnogo prej na Jutrovem, in celó pri Gerkih pred Ezopom pri Hezíjodu, Arhílohu, Stezíhoru, ampak le, ker je bil Ezop, ki je svoje basni pri nekatêrih resníčnih povódih in prigódkih naj berž le ustméno pripovedoval, v klásični stari dóbi izglèd všem basnikom.

Izvír basni se ne móre nikákor pripisováti enemu národu, še menje pa enemu posamesnemu pésniku. Basen je prva otróčja, morálno izbraževálna poezíja vsega človeštva, ker najdemo jo pri vsèh le nekaj omíkanih národih, také pri Indih, Perzih i. d. in povsódi, kjér se je oživljajal pésniški duh in izbújal úm, zavedajóč se nrávnosti.

2. Kákov naj bo náuk basni.

Vsaka basen móra iméti dvé rečí: náuk in dogódek ali dejánje, v katérem se náuk pojasnúje. Náuk je tedaj snòv, katéro pésnik rabi, in glavni namèn basni; za-tó je tudi basen náučna pésen. Dogódek ali dejánje je obléka, v katéri se náuk jasno pred óči stavi, in ravno ta obléka stvorí, da je basen pésen. Človek naj se v estetično-dovèršeni obléki vidi sámege sêbe, vse svoje pomankljíivosti in naopáke, za-tó naj bo obléka v basni táka, da gléda v načertanem značaji svojo podóbo. Obléka v basni naj le zakriva človeka kríлом pésništva, da-si je v resnici sám, ki takó misli in dela (mutato nomine de te fabula narratur). Da je pa basen pésen, móra določeváti estetičen občútek, katéri je različen. Lèhko je ta veličásten, visòk ali šaljív, sméšen, lehkò je résen ali pripróst, satíričen i. t. d. Da bo vès vplív na človeškega duhá tákov, kakor se nameráva, si bo pésnik tudi izvólil potrebne estetične povóde.

Náuk basni móra obsézati resníco, katéra sama brezi vsèga dokazka in dólzega premišljevanja stopi pred óči. Morálne ali nrávne resníce so naj pripravnejše, ker oné v obče veljajo in se naj lagljeje predstavljajo; k tému pa tudi lèhko služi kaka resníca ali pravilo iz vsakdánjega življenja za poseben položáj človeškega živóta. Náuk le ne smé biti prenavaden, ali vsakdanji. Pomenljívi in lépši ko je náuk, zanimíva je basen. Ali gola izpoznána resníca ne pristuje basni. Pogosto pa nam náuk tudi odprè poglèd v svètno urédbo, katéra se takó dobro kaže v živálskem in rastlínskem stvarjénji kakor v človeškem življenji. Náuk imá lèhko svoje mésto v začetku ali konci basni; boljše je zadnje, ker se doséže s tém večja pazljivost; časi ga tudi kar narávnost kaka delajóča osóba izgovárja; ali pa lèhko čisto izostáne, ako je tudi misliti nénavajenemu bralcu od sèbe jasen in razumljív.

3. Kákova naj bo obléka basni.

Obléka basni iz natvórnega življénja vzéta, katéra náuk predstavlja, je izmíšljen dogódek, v širjem poménu beséde, iz živóče ali neživóče pri-róde, katéri basnik dá človeški mísliti in delati, da se človek v ónej obléki sámege sêbe izpozná. Tému dogódku pa móra pésnik podelíti posames-nost ali individualnost in resníčnost, ker, če bi dogódek predstávljal le mogòč dogódek, bil bi tá le primér ali prilika. S tém, da je dogódek de-jánsk ali istinit, se tudi toliko bolj prepriča ob účni resnici.

4. Delajóče osóbe v basni.

Bitíja, ki se jemljó iz narávnega življénja, pa mórajo vsikdar kaj človeku podóbnega iméti; zató je basniku naj boljše in naj pripravnejše ži-válstvo, ker óno se žé po svojem natvórnem na-gónu bliža človeku, in se v njém nahajajo tudi vse človeške lastností. Ako se govóri o lévu,

tekó j vémo, da poménja pogúm, o lisíci, da predstávlja zvi jáčnosť, o vólku, da predočúje lákomnosť, o zajci, da zastópa plašljívost i. t. d. Ko bi pésnik človeške osóbe v basni predstávľjal, nemogóče bi mu bilo takó natánko vsak značaj narísati, mej tém ko so značaji in razmére v živálskem življénji naj več žé dolóčeni in znani, in ker so ti nepromenljívi in vedno isti; priróda se ne promínja. Vsak človek dela v vsaki okólnosti drugače; nij takó pri brezúmnih stvaréh. Volk je kakor vsi volcjé, lisíca kakor vse lisíce, ôreh kakor vsi oréhi. Naj rajše vendar se jemljó v basen naj bolj znane živáli in sicer za-tó, ker nij tréba družega povédati, kot imé, pa je narísan vés značaj. Tudi se človek, katéremu naj basen neposrédno izpoznánje razšírja, nepristransk ohrani s tém, da ne vidi v basni njému enakih delajóčih osób, ker dejánja in terpljénja téh nižjih stvaríj ne delímo in sočútimo takó živo, da bi odvráčali svojó pozórnost od náuka, ki ga daje basen. Končno daje živálstvo pésniku živéjše, natánčnejše

in ostrêjše načertane podóbe ali slike, katére se dadé menje zméšati in naopáčno razuméti. Živáli pa mórajo v basni po svojem narávnem in umétnijskem nagónu, po svojem živétji, tedaj kakor živáli delati, in človeškemu krogu le tóliko približati se, da sámeга sêbe človek v njih izpozná.

Razen živálstva pa smé basnik vzéti delajóče osóbe in rastlínstva, in tudi neživóče stvarí se dajó v to porábíti, kjer predstávljajo kaj človeškega n. pr. „prepirajóči trepetlíki,“ Cegnar-jeva, „cena“ Vilhar-jeva i. t. d. Króg basni sploh takó daleč tó- in ónstran živálstva séza, kakor si upa pésnik náuk, ki ga imá v mislih, živó predočeváti. Tudi alegórična bitija lèhko pod tém pogójem v basni nastopájo.

5. Lastnósti basni.

Kar se od vsake basni tirja je tedaj:
 1. Resníca; mej dogódkom in nasprótnim dogódkom móra biti podóbnost ali analogíja; 2. prirodnost; načertani dogódek móra ne le sam sebój

vjémati se, ampak tudi značajem stvari, katére v basni govoré in delajo. 3. razumljivost; ne le dogódek móra biti jasen, tudi misel in pomèn basni naj se bralcu, ki ne premišlja, jasno in razumljivo kaže. 4. dostójnost; ker naj dogódek náuk iz nrávnega življénja predstavlja, za-tó ne smé biti prepróst in nizek. 5. pripróstost; ko bi pésnik prenatánčno pripovedoval, bi zadobila izmišljena situvacija posebno pomembo; takó neha sama obleka biti, pozórnost se obrača le na dogódek ali dejánje kakor je, in náuk otemni, ki móra vsikdar jasen in zapopadljiv biti.

6. Razdelitev in oblika basni.

Basni so próste ali zložéne. Prósta basen se zóve óna, v katéri izmišljena pripovest samo kako splošno resnico predstavlja; zložéna pa je basen, ako se v nji ta resnica poterjuje in dokazuje na kakem drugem resničnem dogódku. Oblika basni je navádno epična, to je, pripovedovalna, móre pa tudi biti dramatična, kar se

vendar redkejše nahaja; njé misel je zdaj résna, zdaj šaljíva ali satírična. Pri zadnjem se je pésniku posebno bati, da je epigramatično ne oberne, ker takó izgubí basen svoje bitstvo, in pésen postane napís ali epigram, ali šaljív izmislek. Basen móre biti prozaična, to je v nevézani besédi, ali métrična, to je v vézani besédi; ako je métrična, rabijo se neenako dolgi stihi, ali navadno peterostópni jambi ali čveterostópni troheji, ki se vjémljejo; sploh, kakor je primérno merílo.

7. Kakó se basen iznajde.

Basen iznajdemo, če premišljujemo káko morálno ali nrávno resníco, katéri poiščemo poseben dogódek, ki jo v svoji pripovesti natanko predstavlja; ali če premišljujemo poseben dogódek, v katérem se pojasnuje kaka resníca, in tá je tudi naj starejša in bolj pésniška oblika basni. Slednjič se tudi lèhko znana basen kakega pisatelja promení, ako se pripovest basni prej pretèrga, kakor se konča, ali se še nadaljuje; ali če se posamesne okolnosti v nji premené,

ali če se naj važnejša okólnost vzáme iz njé in vstvári nóva basen.

Iz vsèga se razvídi, kakó zeló je basniku trèba skèrbno in premišljeváje opazovati priródo in ljubéznijo in vesèljem muditi se pri razmèrah njénih stvarstev k višjemu, po nótranji slóbodi se gibajóčemu človeškemu življènju, da zamóre vse to jasno predstávljati.

8. O slovenski basni.

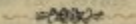
Ako se tudi Slovenci še ne móremo ponáštati z veliko literaturo, vendar imámo žé nekaj lépih in celo izvèrstnih literarnih izdelkov v poeziji kakor prozi. Kaj bi pa tudi pomagálo, ko bi se spravilo vse na nóge in jelo pisáriti, da bi iméli kmalu goré nakopíčenih bukev in pisem, ali vse brezi vrédnosti, vse prazne v pravem poménu, kakor se je časi godilo in se še godí pri Francozih, Nemcih i. t. d. Non multum, sed multa! téga se módro deržjimo, in dóbro bo za nas. Kakor so pričéle zelenéti in cvetéti razne véje in véjice pésništva, takó je pognála pri nas tudi

basen. Žé pèrvi naš pèsnik in vèrli budítelj Vodník je začél basni spisováti, dobro vedóč, da so te národu zeló priljúbljene in velikó pomórejo do prosvéte. Kedó ne pozná njegove: „sraka in mlade,“ v katéri je takó lepó náuk, obleko in obliko združil? Enáko lepé so: „kós in brèzen,“ „némški in kránjski kònj“ in: „pravljíca o petelínčkih,“ v vsèh je beséda gladka in blagoglásna, oblika pripravósta, jasna in razumljíva. Pót, ki jo je Vodník odperl, nastopili so pozneje nekatéri za njím. Naj lépše basni v novejšem časi je spisal Vilhar, in tudi lépo števílo: Razen nekatèrih malénkostij so naj vèč vse prav gladkotekóče in razumljíve. Izvèrstne so tudi Cegnar-jeve, katèrim se ne more očitati družega, kakor, da jih je premálo. Najdejo se še drugih pisáteljev sèm ter tja posamesne, vendar ne mnógo. Le škóda, da možjé, ki imájo v sèbi móč stvárjati, takó kmalu obmólknejo, kakor slávec, ki nam pomládi komaj dóber mesec sercé razveseljúje svojimi sladkimi melodíjami. Ne šušmárjev, módrih, vèrlih móž nam je tréba.

Denašnji časi pa so sopet žalostni, nikedó se ne zmeni za basen, — kakor še za marsikaj družega ne, — ki je vendar pripravno, kratkočasno in podučevalno delo mladézni in odrastlim. Kmalu bi bilo skoraj družega Vodníka treba, da bi budíl k novemu literarnemu življénju, ker povsodi, kjer se pokaže blago delovánje in napredek, kmalu sopet vse potihne. Kedo vé zakaj? —

Nikakor pa nijsem namerjával s tem postaviti novih pravil, kakó naj se basni pišejo, marveč so té vselej veljavne postave umétnosti lastne, po katérij se imá vsak ravnáti, ki hoče v tem oziru kaj dovršenega vstváriti.

Da se dadó ravno v slovenskem jezíci prav lepé basni pisati, pričajo vse do sedaj spisane, in v dokáz hočem čestítim bralcem nekaj nóvih poskušenj podati.

VI.

Basni in pripovesti.

Predgovor.

Človeku je prirojêna lastnôst, da nauke, ki se mu stávjajo pred ôči, naj lagljeje prejéma, razuméva in hrani v spomínu, če se mu podájajo zavítí v lépe oblike, to je, nauke v prílikah in podóbah. Tó se žé skusi pri otrócih. Kakó hitro si zapómenijo pravljíco, póлно lépih in čudnih prílik in podób, kakó radi poslúšajo staro máter, kedar jim pravi, kakó se je godilo, ko so mógle še živáli govoríti. Kar se nam kaže v prílikah in podóbah, tó je našemu úmu vse bliže, vse bolj zapopadljívo. Kaj zamóre doséči pri človeku lep náuk v primérni podóbi, pričajo nam pred vsem lépa evangélija. Sam nebéski učeník je govóril podučéváje v prílikah in podóbah, katérih ne dosézajo in jih ne bodo doségle nobêne druge,

tudi naj večjih modrijánov in pésnikov níkedar. In kakó je šel množici do sèrca nebéski náuk v krasnih prilikah, kakó so bili poslušalci vsi zamaknjeni v njem, da so celó pozabili telésnih potreb! Blagih náukov so dajali sicer tudi greški modrijáni n. pr. Sokrat, Platon i. d., ali sèrc človeških si níjso mógli pridobiti zá-nje, ker so-jih oblačili v visóko učenóst in nepristojne podóbe, takó, da še ene vasí níjso mógli spraviti na svojo stran. Razvidi se toraj iz téga dosti jasno, da ímajo parabole in basni visoko céno pred vsem za menje učéne ljudi, a tudi učénim níjso nepotrébne. Ravno v basni in paraboli se človek, posebno mladézen, uči glóblje in stróže misliti in si vterjeváti voljo za dôbro in lépo. V tá namen so se pisale tudi naslednje poskušínje. Ako, dragi bralec in ljubeznjiva bralka, najdeš kako dobro zèrno v njih in je hraniš na svoj prid v življénji, vesélilo me bó in me izpodbadalo, da ti v prihódnje še več in lépsih podám. Zdravstvuj!

V Ljubljani na sv. Martiná dan 1872.

Natvóra izvóljena učenica.

Ko bil stvaril stvarnik je človeka,
 Mislil je, kedó bi ga učil,
 H kómu naj nevéden se zatéka,
 Da pomóči v svétu bi dobil?

Kmalu skléne pa v modrósti svoji
 In slovésno govori takó:
 „Človek, glej, nauki jasni moji
 Naj v natvóri vedno se beró.

Nji človeka vkazal sem učiti,
 Kje je prava, kje je kriva pót,
 In v terpljénji sládko ga tešiti,
 Kazati mu vír nesréčnih zmót.

Njo poslušaj, moja učenico,
 Svéta naj ti bó in náuk njé;
 Nji podélil moč sem in pravico,
 Kdor jo zaničuje, mu gorjé!“

Enonôčini kralj.

Kakôr nij sploh ljudij večina
 S tem zadovoljna, kar imá,
 In v sêrcih mnogih pač globína
 Nespólnjenih je še željá:
 Takó si tudi kmet Verbán
 Menjáti žélel svoj je stán,
 Iz kmeta kralj je tël postáti,
 In plug za žézlo zamenjáti.

Izpólni se mu stara želja,
 Ko ga je sládki sên objél
 In kupo mu nalfi vesélja;
 V dvoráni svetli je prevzél
 Kraljévo króno na glavó
 In žézlo zláto pa v rokó;
 Rudéči plašč do tál ga krije,
 Ošábnost iz očij mu sije.

Priklanjajo se zdaj mu knézi,
 Želéči sréčo mu vsikdár,
 Obráz pa že temni se v jézi,
 Poklóni so mu prazna stvár;

In ljudstvo zunaj vse krič:

„Izvóljeni naj kralj živi!“

Mogóčen stópa v krasnem dvóri,

Pojóči sprémljajo ga zbóri.

Za dnévom dán vesel obhája

Gostlje svojimi ljudmi,

Potém se vózi v kráj iz krája

In gléda mésta in vasi;

Potéče prvo léto že,

Kaj kmet terpi, zdaj več ne vé,

Za davkom davek mu naklada,

Da več terpi in še bolj strada.

Začnó v deželah se gibáti

Nemírna ljudstva, vpór je tí,

Vladárja hočejo prognáti,

Ki váruh ljudstev nij, mirú;

Veljave zákon néma več,

Ves národ je le zá-nj terpěč,

Sovrážnik bliža od strani se,

Prestól kraljévi že šibi se.

„Kam hóčem v stiski se podáti?“

Vladár prestrášen govóri,

„Pokušal bom tekój vbežáti,

Da vsaj kedó me ne vmorí!“

Na úho žé mu bje šim,
 Rožljanje čuje vòjnih trúm;
 „Oj, berž naprèj!“ vpijóč se mámi,
 Iz sánj se téških tà predrámi.

„Oj, hvalo bógu, da le sánje
 To bile so noči ené!“
 Govóril Vèrban drugi dán je,
 „Bedáki so, ki si želé
 Tegá, kar zá-nje nij níkdár,
 Kmet bodi kmet in cár pa cár;
 Za eden stán le vsak je vstvárlen,
 Za óni, ki mu je podárjen.“

Popótnik in nóč.

„Kakáj si vsà temná nocój?“

Popótnik kdaj je nóči tóžil,
Ko se povračal v kraj je svój,

Ker pás je zlátom si oblóžil,

„Usmíljenja ti ne poznáš,

Ker luči pótniku ne dáš,

Ki tvoji úpal je dobróti,

Da boš svetíla mu na póti.“

„Glèj, daleč še domóv imám,

Odpri oči mi vendar svoje,

In skózi gózd se zdaj podám

Ponóčine nevájen hoje;

Ne bodi terdoséřčna vsáj,

Razsvétli mi nevární kraj,

Dajál ti bodem hvalo živo,

Usmíli se me dobrotljívo!“

Takó prošívši dalje gré

In v čérni gózd se žé zavíje,

A nóč ne zapodí temé

In zvézd nobéna ne posíje;

Na čelu kaplja, v pèrsih stráh,
 Koráči v gózdu tih in pláh,
 In jézen pride k svoji vási
 Po dólgem in nevárnem čási.

Ko v družbi hóče drugi dán
 Zaničeváti nóč sovražno,
 Kar stópi vmés nekdo prašán
 In pravi mu novico važno:
 Da róparji so nekogà,
 Ko luna je iz-zà gorà
 Prišlá, to nóč pred gózdom vbíli,
 Ki so na póti ga spazíli.

Nezačuvájnji kmetič.

V mésto kmetič se odprávi,
 Ravno bil je sějmski dán,
 Kar mej pótom pa se vstávi,
 Prej ko ima iti v strán,
 Kakor vsák, ki vgléda káj,
 Česar nij poznál dozďáj.

Hiša tú pred njim je stala,
 Kakor néma kdaj je vás,
 Tá mu je zeló dopala,
 Zráven vërta čudni krás;
 „Take nij pri nas cerkvé!“
 Sam pri sěbi tiho dě.

„Oj, kakó pač sréčen svét je,“
 Těškim sěrcem govori,
 „Táko v lást mu je imětje
 In vesél ko tič žívi;
 Kmet pa dela nóč in dán,
 Zráven je zaničeván.“

„Da žé v raji sem, bi ménil,
 Ko imél bi jaz le-tó,
 In drugače vsè bi cénil,
 Kar pri tém pač nij takó;
 Pustil bi motiko, plug,
 In postál bi človek drug.“

Takih mislij kréne s póti;
 Ko mimó gré drugikrát,
 Nij sledú več o krasóti;
 „Oj, sežgáni vendar tát!“
 Besedúje ves zavzét,
 „Oj, nesréčni, vbógi svét!“

Kjer pred nekaj dnij stermélo
 Zavidljívo je okó,
 Vse domôvje je zgorélo;
 Dé potém brisèč solzó:
 „Kmet ostánem vedno rád,
 Prídne so roké zaklád.“

Prevarljivo jábolko.

Svétega Mihéla bil je dán,
 Ko sebój je oča vzél
 Janezeka na domači vért,
 Kjer bi kazal mu drevés in tért,
 Ki jih je sadil še mlád
 In doživel zdaj njih sád.
 Sinek úmni pa vesel
 Skače zdaj na tó, zdaj óno strán
 In pobíra sadje zrélo,
 Ki ležálo je po tléh;
 Sládek se mu dela sméh,
 Ker na drévji ga visélo
 Zráven še je vse polnó.
 Kar zagléda jábolko lepó,
 Dá, naj lépše tó je bilo,
 Písano ruméno in rudéče,
 Kar nabrál jih je v torilo;
 „To očetu nêsem!“ pošepéče;
 In k očetu žé skakljá,
 Govoréč mu je podá:
 „Oča ljubi, tú imáte,

Jábolko naj lépše, glêjte,
 Boljšega pač ne poznáte,
 Le pokúsite in jêjte!⁴
 Oča vzémši je prekólje,
 Pôgled stúden se odkrîje:
 Znótraj vse je gnjîlo žé!
 „Oča, oj, to nij naj bólje,
 To še jésti se ne smé,
 Naj nevrédno le segnjîje!⁴
 Glávo sin tresóč zdaj dé.

Oča pa mu réšen pravi:
 „Janezek, to jábolko poglêdi!⁴
 Náuk lép ti v njém tičí,
 Pámeti ga svoje dní:
 Kot je gnjîlo tó po srédi,
 Da-si zunaj je vablîvo,
 Človek, glêj, hinavski je enák;
 Zunaj dóber vés je in kroták,
 Govoréč na dušo živo;
 Ali v sêrci je drugačen,
 Zavidljív, sebičen, spačen,
 Dóbremu človeku stúden,
 Naj bo še takó priljúden.
 Váruj se mi ták postáti,
 Stúднеjšega néma svét;

Nikdar óndi se ne bráti,
Kjer hinávcev najdeš sléd.
Kakor si, takó se kaži,
In nikóli se ne laži.““
Janezek zapómeni vodílo,
Ki je daje jábolko mu gújlo
Svétega Mihéla dné;
Vtísne si globóko je v serecé.

Slavec in vrabec.

Dróbní slavec po germíci
 Skače, hrane si iskáje,
 Za merčêsi in červíci,
 Ki po drévji so naj raje.

Blizu zráven na drevési
 Vrabec sit ga opazúje,
 Kak se trúdi za merčêsi,
 In sočútno ga milúje.

Slédnjič skléne mu pomóci,
 In mu náuk dóber dáti,
 Torej z vérha k njêmu skóči,
 Jame ga podučeváti:

„Slavec, bratec mi predrági,
 Videl sem te se trudíti,
 Videl sem, kak v pôtni srági
 Móraš hrane si dobíti.

Toraj úči se od mène,
 Kar ti pravim, stvóri tudi:
 Pústi gôzde tù zelêne
 In podáj se tja mej ljúdi.

Pójdi k hišam tja prebivat
 In zapústi te germíče,
 Pójdi hrano dôbro vživat
 In odvádi té se píče.

Kaj koristi pésen mila
 Tébi tukaj v tíhi hósti,
 Kjer stvarí nij, da čudfla
 Bi se glásu in sladkósti?

Tam pa bodo vsi sterméli
 Nad krasôto péсни tvoje,
 In povsôd ti hvalo péli;
 Slušaj toraj svéte moje!

Saj še mêní, ki ne pôjem,
 Dôsti hrane dôbre dájo,
 Môško hódím ko po svojem,
 Stári, mládi me poznájo.^a

Drôbni slavec pa mu pravi:
 „Res znáš dôbro svetováti,
 Ali jaz po tvoji glavi
 Nijsem v stani se ravnáti.

Jaz sem zadovoljen z malim,
 Toraj bom ostal pri svôjem,
 Pétjem tudi se ne hvalim,
 In za část nikdár ne pôjem.

To mi je pa davno znáno,
 Da se zá-me svét ne zméni:
 Nízko le je poštváno
 In visóko v mali céni.““

Kuri.

Stréseno na poti
 Žito je ležálo,
 Našli dvě kokóši
 Vendar sti ga kmalo.

Bila je pa druga
 Drugi nevoščljíva,
 Toraj druga drugo
 Od sebé odríva.

Kávsati se dólgo,
 Ktéra več bo iméla,
 Vgléda pa golób ji,
 Ki je bil brez déla.

Poletí bérž s stréhe
 Na širóko césto,
 Ko pozóblje žito,
 Gré na prejšnje mésto.

Néhali kokóši

Zdaj sti se ruváti,
Hôtle vkúp ste mirni
Zèrnje pozobáti.

Ali žé vèč zèrna

Enega nij bilo,
Glédali ste kuri
Druga drugo milo.

Gólób pa ji s stréhe

Miren opazúje,
In grulèč se njima
Sládko posmehúje.

Zajec.

V zéljnik je hôdil
 Zajec nad zélje;
 Práznika nij se
 Bál ni nedélje.

Kmetič ga někdej
 V zéljniku vgléda,
 Ravno ko mládo
 Glávo objéda.

Hudega nóče
 Zdaj mu stvoriti,
 Le ga pokára:
 Věč ne hoditi.

Zajec ne sluša
 Téga svarila,
 Škóda čedalje
 Věčja je bila.

Drugič grozi mu
 Kmetič ostréje,
 Puško pokáže
 Mu iz-za méje.

Zajec ne jénja
 Délati škóde,
 Misli, odpúšchal
 Vedno mu bode.

Trétjič za méjo
 Kmetič ga čaka,
 Zajec spet derzno
 V zéljnik priskáka.

Póči zdaj puška,
 Zajec naš pade,
 Ker nij opústil
 Gréšne naváde.

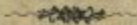
Brát pa mu rêče
 Iz-za germíča:
 „Mar bi bil pústil
 Zélje kmetiča!“

Sôlnčnica in gèrm.

Rêkla nêkdaj sôlnčnica je gèrmu:
 „Brate, pa zakáj mi délaš senco,
 Senco, mênî toliko škodljivo,
 In me vèjami zakrivaš nálašč,
 Da ne sije solnce gôrko ná-me,
 Da ne mórem lépo žvèrsto rasti,
 Ne ozíratî se v zláto solnce,
 Ki odprè glavico vselej mojo
 In krasóto mojo kaže svétu;
 Kaj tú nad menój raztèzaš vèje,
 Da tak vénem v gósti senci tvoji?“
 Gèrm pa ji prijazno se oglási:
 „Sêstra ti preljúba, nič ne míslî,
 Da ti nálašč tukaj delam senco,
 Da ne sije solnce ljúbo ná-te.
 Nič ne míslî, da so moje želje,
 Da bi žalostno ti kdaj zvenéla,
 Ampak dôbro védi in zapómni,
 Da me vsádil je vertnik na mésto,
 Da po zèmlji širim korenîne,
 Da na kvíšku raste moje déblo,

Da raztézam véje na vse kraje
In človeku délam hládno séncó.
Védi, vsádil me vertník je sémkaj,
Čegar vért je vsa ta lépa zémlja;
On obá je vstváril tudi náju,
Náma vkázal, tukaj évérsto rasti!²⁴
Tako se prepírata od jutra.
Solnce svétlo se za góro skrije,
Sólnénica pa véč ne odgovárja,
Nóč pokríje tèmna zémlja šírno.
Léto dólgo kmalu je minúlo,
Prišla sopet pómlad je veséla,
Ko vsí gèrmi nóvič zeleníjo,
In cvetice vstájajo iz zémlje;
A na mésti, kjer poprèj sta rastla
Gèrm košáti, sólénica rumèna,
Vídeti nobènega nij bilo.

Starec pod drevésom.

Alegorija.

Pred málo hišo drevó stojí,
 Jesén premérzla je rumení,
 In list za listom odpada žé,
 Zdaj, zdaj so véje mu vse golé.
 Pod njím pa starec sivó glavó
 Beséde pravi vesél takó:
 „Minúl, drevó, te je cvétja krás,
 Ki ga bil dál ti pomládni čas;
 Zbežála dávno pa je pomlád,
 Jesén te práša, kjé imaš sád?
 Ker slána vmoríla ti nítj cvetú,
 Obflo dalo sí zdaj sadú.
 Zató nikár ne žalúj, drevó,
 Gléj, saj je tudi z menój takó:
 Vesél in mlad sem bil tudi jaz,
 Cvetóč, prijazen bil moj obraz,
 Rujávi bilí so kdaj lasjé,
 Vbelile pa jih skerbi hudé.

Pravice hódil sem vselej pót,
 Ogibal skerbnoó pregréh se, zmót.
 Ker dóbro délal sem svoje dni,
 Za-tó me stárost še veselí.
 Nikár, drevó, ne žalúj sedáj,
 Saj pómlad vse ti spet dá nazáj;
 Cvetélo lépše boš ko poprěj,
 Zelénje pride ti spet iz vėj.
 Líst zádnji pade ti néki dán,
 Ko nésli bodo me v grób temán.
 Pomládi čakal bom v njém nové,
 Ko záčne bití mi spet serecé;
 V življénje zbúdil se bom novó,
 Ki bo brezkončno in presladkó.“

Lastni prid.

Pès ovčárski nékdaj sréča
 Gládne žé volkové trí,
 Stráh mu je pretrésel pléča,
 Vídel je, da smért pretí.

Bèrž so ga volejé zgrabíli
 In dejáli mu takó:
 „Lèhko bi te umoríli,
 Ker nas strôjil si močnó.

Téga vendar ne stvorímo,
 Če pogódbo tó spoznáš,
 Da te žívega pustímo,
 K tému nam priségo dáš:

Jutri bomo te čakáli,
 Ko na páši bodeš stál,
 Da iz dróbnice živáli
 Trí nam boš izbrátí dál.“

Pès obljúbil, stvóril tó je,
Zráven vsèga bil vesel,
Da življénje si dragó je
Smértjo tréh ovác otél.

Taka tudi je na svéti:
Vse za lastni príd skerbi;
Mnógo móra jih terpéti,
Da se eden veseli.

Kaplja.

Kaplja je mala
 Pala z drevésa,
 V gèrmič je pala,
 Líst se potrésa.

Líst se dotèknil
 Druzega pa je,
 Ta se premèknil,
 Trétji se maje.

Šúm iz majánja
 Tèga nastáne,
 Kaplja nekdánja
 Z lističa káne.

Strése v uhó se
 Zajcu, ki spál je;
 Lísti majó se,
 Da se izbál je.

Kyříšku poskóči,
V. gòzd se obérne,
Puška ná-nj póči,
Mértev se zvérne.

Časi v nesréčo
Mali peljájo
Vzróki naj véčjo,
Strahom igrájo.

Véverici.

Véter léhek je z drevésa,
 Strésel ôreh bil drobán,
 Prišli blizu ste iz lésa
 Véverici v óno strán.

Vglédati obé ga kmalo,
 Mènda ste iméli glád,
 Ker drugače bi ne dalo
 Grízti se za mali sád.

Slédnjič kô nec je ne vólje,
 Zgrábili ste ga zobmi;
 Oreh pa se sám razkólje,
 Práh rujáv se zakadí.

Vèrže vsaka pol lupine
 Jézna iz-mej zób na tlá;
 Izpred druge druga šine
 V gózd osramočéna vsá.

Mnógokrat takó ravnájo
 Strástni mej sebój ljudjé;
 Jézo in prepír imájo:
 Piškav ôreh si delé.

Ščúka.

Velika kdaj je ščúka
 Svoj pótok izgrešila,
 V tomúnu se globókem
 Naénkrat izgubila.

Če v njem smé prebiváti,
 Nikógar nij prašála;
 In vájena vladáti,
 Kar déržno je vladála.

Požréšna ríbie málih
 Dokáj je tú požerla,
 In véčje so zbežále,
 Bojéče se njé gèrta.

Pogóltnila je bila
 Ríb malih prēj kardéla,
 A slédnjič tudi sama
 Na térnek se je vjéla.

K tomúnu príde ribič
 In vádo ribe vábi,
 Kar vádo gládna ščúka,
 Ž njó térnek koj zagrábi.

Nekdó pa mi je rékel:
 Da časi prav enáka
 Godí se velikáši,
 Ki stráh so siromáka.

Volk

Volk.

Ovco vkrádel je iz hléva
 Volk požréšni kmetu bil,
 Trétjega ž njó čakal dnéva
 In nazáj jo pridervíl.

„Ovco tó sem nášel v hósti,“
 Kmetu zvit ležnjívec dé,
 „Váruh čéd ne čúva dôsti,
 Ker živáli se gubé.

Kaj zaspánca še terpíte,
 Ki vam krópa vréden nij;
 Z dóma rajši ga spodíte,
 Naj drugjé, če hóče, spí.

V službo pa se jaz postávim,
 Saj ne vživam věč mesá,
 Vso požréšno zvér podávím,
 Ki lotí se kdaj ovcá.

In ko svójega jaz bráta
 V škódi vaši kdaj dobím,
 K hiši ga pripéljem táta,
 Po dolžnosti vse stvorím.“

Prevariti kmet se dál je,
 Da hinávcu je verjél;
 Zvéstega pesá pognál je,
 Váruba volká si vzél.

Pèrvi téden zvésto déla
 In pastir ga rad imá,
 Hvala mu je koj donéla,
 Da pesá preséza dvá.

Drugi téden spet prižéne
 In s pastirjem v lóg dospé,
 Pa ko blísek iz zeléne
 Šume rój volkóv privré.

Ovce urno so pobráli,
 Z njimi v hósto vsi tekó;
 Váruh sam je sréd derháli,
 Kómu čúдно zdí se tó?

Kmetič pa mi sam je prável,
Da zmenili so se prèj;
Zraven mi je še pristával:
„Kômu úpaš, vsikdar glèj!“

Na grič se volk je vstávil,
 Zatúlil je strašno;
 Ko da bi nekaj davil,
 Grizljál na tléh drevó.

Pastírji so v dolíni
 Zavpíli na vés glás,
 Da volk je na stermini,
 Ki hóče priti v vás.

Gorjáče so pobráli,
 Šli kmetje nad volká;
 Pastírji so ostáli
 Takó sami domá.

Po gózdi kmete vódil
 Volk daleč je za nós,
 In po goščávah bródil,
 Kjer mu níkdó nij kós.

Mej tém volkóv pa trúma
 V dolíno se spustí,
 Pastírjev vsák iz úma,
 Skriváje se, molčí.

Volejé z ovcámi tékli
V goščávo so nazáj,
In kmetje se opékli,
Šél vólk je v drugi kráj.

Zastónj so se kesáli,
Da šli so nad volká,
Naj stó jih je, dejáli,
Ostánemo domá.

Mej tém, ko človek pazi,
Da vniči zló enó,
Pa v drugih stó zagázi,
Ki za enim gredó.

Sultana pa nekedaj
 Dáleč v gózdi volk dobi,
 Vpraša ga, kakó, pokáj,
 Da od dóma se spustí?

In beséda drugo dá;
 Pès prijazen z njím je bil,
 Ker je védel, kaj volk zná,
 Drúžbo koj je z njím delil.

Ko prišla sta že do méj,
 Volk tovarišu pa dé:
 „Kaj o méni pač, povéj,
 Sultan, pravijo ljudjé?“

Pès verjáme, da zarés
 Volk resnico rad bi znál,
 Kakor tudi iz očés
 Radovédnost mu je brál.

„Pravijo“, pès govori,
 „Da prekánjen tát si zvít,
 Dóbro, da te kdó vstreli,
 Ker nikóli nijsi sit.“

Jézen zgrabi volk pesà,
 Ki izústi komaj tó,
 Vèrže ga serdit ob tlà
 In raztèrga mu glavó.

Šèl mermràje v gòzd je spèt:
 „Kar si pravil, vém, je rés,
 Ali, kaj, resníci svèt
 Ne nagiblje vèč ušés!“

* * *

Kdor resnico govori,
 Pàzi, kdaj, pred kóm jo smé;
 Rajši tudi naj molčí,
 Ko z besédo gré v gorjé.

Mêdved in volk.

„No, kám pa ti jo mahaš, brate,
 Dejál je volk medvédu,
 „Povábljen menda nijsi v svate
 K bogátemu sosedu?
 Postój! se bova kaj zmenila,
 Saj dólgo nijsva se dobíla.“

„Začúl sem,““ mêdved volku pravi,
 „Da so tešké bučéle,
 Dišále so zeló mi davi
 In vábit me letéle; *
 Zató pobrát sedáj grém dávek,
 Kar moj naj ljubši je oprávek.““

Za búkvijo pa lóvec stál je,
 Ustrélil kosmatína,
 Mej tém jo volk ubrál je
 In mislil si mercína:
 „Kedór namén če izpeljáti,
 Ta móra páziti, molčáti.“

Kós.

Sladkó je péval kós v germíci,
 Donél okróg je glás njegóv,
 V kardélih príletéli tíci
 Od štírih skúpaj so vetróv.

Na gérmu sraka je sedéla,
 Ponósna trésla dólgi rép;
 Za pétje hvalo je prejéla,
 Ki jej dajál jo tróp je slép.

Zanêsla se je njéna slava
 Po gózdih, lógih, króg in króg;
 Nikjér pa kós se ne spoznáva,
 Vendár doni od njéga lóg.

* * *

Dajè se mnógiu část in hvala,
 Zakaj? sami prav ne vedó;
 Visóko mnóge pripeljála
 Zaslúga drugih je in bó.

Ščinkovec in slavec.

„In ščinkovec, ti o ljubézni
 Prepévaš“, nekđaj slavec dé,
 „Ki péval v jéči si želézni,
 Kak vbóg je, ki ga oslepé?“

Kakó li úpaš tó si péti,
 Kar vendar zá-te níkdar nij;
 Iz sétve té ne bo ti žéti,
 Ljubézen sèrd ti porodí!“

„Poslúšaj“, ščinkovec mu pravi,
 „Ljudém tó pétje je ljubó
 In družega ne znám, pa k slavi
 Dospél bom s tém naj prēj lehkó.““

„Takó na svéti zdaj godí se,“
 Čudé se slavec je dejál,
 „Za slavca ščinkovec glási se,
 Ker rad bi s tém čestí nabrál.“

Ko „nádepolniki“ ne znájo,
 Kaj péli nóvega bi spét,
 Ljubézen v „pésnicah“ sladkájo,
 Da mláde žé slaví bi svét.

Sternád.

„Kakó pa jél sternád je péti,
 Ki nij znál ko; sterli! sterli!
 Tó bilo komaj bi verjéti,
 Da pétje svoje promeni.“

Takó so tíči se čudíli;
 Kar jim narávnost kós pové:
 „Vi malo ste svetá spazili,
 Ker vam rečí se čudne zdé.“

Sternád takó pač sam ne pôje,
 Od pénice se je učil;
 In pénici je pésmi svôje
 Na jélki ščínkovec delil.

In ščínkovec je tužno króžil,
 Ki prēj je védno bil vesel,
 Ker slavec je po gaji tóžil,
 Posnémati ga je začél.“

Na tó pa drózek se oglási:
 „Čez naše pévce, brat, jih nij,
 Kar êden pôje, stó jih kvási,
 Kdor sám ne zná, se pa učí!“

Pénici.

1. pénica.

„Kakó postál je prázen kráj,
 Kje pévci so ostáli?
 Oj, sêstra, ti je znáno kaj,
 Zakaj so obmolčáli?“

2. pénica.

„Ne čúdi se, jaz ti povém,
 Da se glasú ne čúje;
 Postál naš lóg je tih in ném,
 Ker pévcev ne poštúje.

Lastniki, needini vsi,
 Smešne pišó postave,
 Kar ênemu se dôbro zdí,
 Pa njj za druge glave.

Škerjanec ênim nij bil vsêč,
 Ker svêto se glasil je,
 In slavec pa, oj, strášna réč!
 Ljubézni se topil je!

Sovrážen kósu bil je vsák,
 Ker grájal je slabósti,
 Nobêden splóh pa nij bil ták,
 Da vsém bi vstrézal dôsti.

Le málo péveev je biló,
 Še téh spoználi níjso;
 Zatórej je prišlò takó,
 Da potihnúli vsi so.““

1. pénica.

„Oj, čúdni rés se mênì zdé
 Ti pésniki slovénski,
 Po kratkem pétji obmoléé,
 Dolénjski in gorénjski.““

2. pénica.

„Bolj čúdni zdé se mênì pa
 Sodníki vladajóči,
 Ker jim je proti, kar nij za;
 Umétnost jim ne lóči!““

Nóč in dán.

Nékedaj prepír iméla
 Nóč in dán sta mej sabó;
 Da en sám bi, sta hotéla,
 Vladal čas nad vso zemljó.

Béli dan je tèmni nóči
 Ostro bil takó dejál:
 „Nóč, za vselej ti se lóči,
 Da bom vedno jaz svetál.

Žézlo mēni se spodóbi,
 Sâma vídiš in spoznâš;
 Da te sêrd moj ne vgonóbi,
 Glèj, da berž slovó mi dáš.

Zláto solnce, óko môje,
 Gléda vès sterméči svét,
 Vsè mi hvalne pēsni pôje,
 Kedar prídem, ídem spét.

Usehnile bi rastlíne,
 Vsè postálo bi mertvó,
 Zēmlje plód vesóljne mine,
 Če zatísnem jaz okó.

„Svitaj béli dán!“ žé glásno
 Ráno mí okróg doní;
 Ko slovó jemljém začásno,
 Pa vse króg se žalostí.“

Témna nóč odgovoríla
 Dnévu je beséde té:
 „Nij ga tvôjih dél števíla,
 Část in hvala tēbi gré.

Prázna pa so déla tvôja,
 Ako dám slovó ti jaz,
 Svét imél ne bo pokója,
 Klél te jézen bo v obráz.

Kaj terpínu bo počéti,
 Kdó mu bode brísal znój,
 Ko zefír ponéha véti,
 Ki je spremljeválec mój?

Kjé popótník bi se vstávljal,
 Da močí bi zbíral spét,
 Če me věč ne bo pozdrávljal,
 Ker bo v svítu vednem svét?

Vse umérle bi rastlíne,
 Ko bi vzéla jaz jim hlád;
 Ž njimi vsa živál pogine,
 Cvét nehá, živót in sád.“

Čúl beséde béli dán je,
 Šlé so mu do dná sercá,
 Obudí se v njém kesánje,
 Nôči tak odgovor dá:

„Ljuba nóč, nikár ne hódí
 Ti od méne, oj, nikár;
 Z máno ti kraljica bódi,
 S tábo jaz naj bom vladár!

Jaz brez têbe, ti brez méne,
 Tó mogoče biti nij;
 Nič naj náju ne razžêne,
 Dókler svét se króg vertí.“

Nóč in dán sta se objéla,
 V zvézo dála si rokó;
 Nóč je léhno odletéla,
 Glédal dán je skoz nebó.

Soródnost.

Na stréhi vrabec je sedel
 In se na solnci mirno grèl,
 Ko se priplázil zviti tát
 Rujávi je lisják do vrát,
 In skúša príti v béli dvór,
 Kjer kokodájska kúrji zbór.
 A dróbní vrabec zaščebljá:
 „Bežijte, kure, strah zíjá,
 Lisják se plázi v dvór do vás,
 Rešijte se, doklèr je čas!“
 Pa kúre jézne zavernó:
 „„Bedák nas tá le strášil bó!
 Le čakaj, ko spet prideš pláh
 Pobírat k nam, ti damo stráh;
 Da rés je tú lisják sedáj,
 Zalájal pès bi, naš čuváj.““
 Na tó pa pláne sèm od vrát
 In poduší jih zviti tát;
 Ubéžal je petèlin sám,
 Ki skríl se je v odpèrti hrám.

Ko se lisják je žé pobráł,
 Pa vrabec je takó dejál:
 „Petêlin, zdaj spoznás lehkó,
 Pesú nij úpati biló,
 Ker je lisjákovega róda,
 Zátó zabránil nij mu v hóda.“

Verli sôkol zasmehován.

Po svéti je létal sôkol sívi
 In videl je mnógo, kaj se godí;
 Spomini ostánejo mu žívi
 Od vséga, kar glédale so očí.

Ko spet se povérnil je v dobrávo,
 Krog njéga se náglo tíči zberó,
 In drug za drugim izvedávo
 Prašuje, novíc saj vse je željnó.

In sôkol povési glávo sívo
 Ter práviti jame jim govorèč:
 „Prijetelji môji, neslišljívo
 Po svéti sem glédal daleč letèč.

Ne véste, kakó so zdaj živáli,
 Mej sábo samé se strášno moré,
 Mladíče so jástrebí jemáli
 In mátere se ubóge solzé.

Zeló med sábo so zavídljive,
 Katéra le móre, že goljufá;
 Mladičem nij mari gláve síve,
 Zató pa narášča síla gorjá.“

Takó je govóril sókol vérli
 In sólza v očési mu zabliščí,
 A zbrani so króg se v sméhu dérli:
 „Kaj mari ti, sókol, svét naj terpi!“

Otóžen je létel po goščávi
 In v sèrci takó si tího dejál:
 „Bedáku nič résnega ne pravi,
 Da sólzi ne bó se tvôji smijál.“

Golób in vrán.

Golób je krókarju dejál,
 Ki létel je v dolfno:
 „Saj v mráku bi lehkó pobrál
 Ostúдно merhovíno.

Sam čern si, kakor tèmna nóč,
 Pogléda níjsi vréden,
 Povsód s tebój je smrád gredóč
 In vsíkdar si nečéden.

Kaj tréba pač je tõebe, vrán?
 Nečást si ticam, stúden,
 Nobén ti lep níj đár podán,
 Zató povsód odljúden.“

Zavérne krókar ga potém:
 „Rés, čísla malokdó me,
 In da sem čern, sam tudi vém,
 Nič pa ne bóde tó me.

Ko bi ne bilo vránov nás,
 Golóbje se vsmradíte,
 Da snažnost draga vaš je krás,
 Le nam se zahvalijte.

Golóbje, báhajte se spet,
 Da ste lepi in čisti,
 Věč ko golóbov pa desét
 Edin le vrán koristi.“

Jáblan in smréka.

Jáblan smréko je zaničevála:

„Nikdar némaš cvétnega krasú,
Vbóga smréka, níkedar dajála
Nijší žlahtnega še ti sadú.

Gléj, kakó se vérh moj razprostéra,
K mēní mládo, stáro vse hití,
Ná-te pa níkdó se ne ozéra,
Sērčno mēne vse se veselí.“

Pravi jí na tó pohlévna smréka:

„Ljuba jáblan, rēs ti věč veljáš,
Cvétjem, sádjem veselíš človéka,
Česar némam jaz, vse ti imáš.

Prašaj pa, kdo híše vedno stavi,

Kdó mostóve déla čez vodé?
Kdó ljudí, blagó po mórji plavi,
Kdó koristne daje v dár smolé?

Kdó človeku pervo dá zavétje,
 Da počiva détece sladkó?
 Kdó mu, ko prestál težávo lét je,
 Pósteljo še daje pod zemljó?«

Jáblan vérh vpogníla je skesána,
 Zašuméla smréki je na glás:
 „Vrédnost manjša tēbi nij podána,
 Stanovitnejši je tvoj še krás.“

Pokòp zime.

Nocój so zimo pokopáli,
 Ki so čertíli jo povsód,
 In nijso po nji žalováli,
 Kot za merlíčem splòh drugòd.

Vetróvi štirje so nosíli,
 Mráz óster sprémil jo je lé,
 Sin njén pa v bélem oblačíli
 Za njó je líl svetlé solzé.

Na séver trúma je hitéla,
 Domá si gròb svoj vsák želí,
 Njó sréča je le-tá zadéla;
 Luč ji svetíla je nočl.

Na tlà so óndi tiho déli
 V ledén jo gròb še čisto nòv,
 Vetróvi ji v slovó zapéli
 In odletéli so domòv.

Njén dáh o nóčni pòzni uri,
Ko gròb svoj mèrtvec zapustí,
Prodrè sicer še gròba dúri,
A níkdo se ga ne bojí.

Studéneec izpoznán.

(Bóris-u Mirán-u.)

V zelénem gózdu skrit
 Izvíral číst studéneec iz mahú je-
 In hítel je po trati zvíť;
 Pustína bila tám in tú je,
 Kjer kmalu zdáj
 Postáne krásen gáj.
 Ob brégi izrastó cvetice
 In glédajo cvetóče líce
 Veséle si v zercáli
 In vsaka sêbe hvali,
 Pa vír, moléč
 In jih pojéč,
 Mej njimi dalje téka,
 In kóder hódi,
 Začénja klíti in pogánja,
 Za njím povsódi
 Dobróta se oznánja.
 Mogóčna smréka
 Dvigúje se iz tál počási,
 Ki daje jim studéneec móč:
 Sam vse ožívlja, krási.

Sijál pa solněni žár pekôč
 Studěncu je v obráz prijětni
 In v pěsku spet se izgubi
 Ter posuší;
 Cvetícam zvéne krás prevzětni :
 Zdaj so spoznále,
 Kdó jim življěnja móč dajál je
 In so klicále :
 Studěnec dragi, híramo,
 Oj, prídi ljubi, vmíramo,
 Oj, prídi k nam nazáj!
 Visóka smréka zdáj
 Vsušila se do tál je,
 V bridkósti ji solzé
 Pred smértijo stojé :
 Dobrótnika je vse spoznalo,
 Prepôzno klícalo mu hvalo.
 Takó móž déla mnógi
 Vso močijó, kar mu je dane,
 Tù v šírjem, tamkej v óžjem krógi,
 Dolžnostíí svóji zvést ostáne ;
 Zdaj vzbúja, zdaj učí,
 Pomága rad na vse strani,
 Ne praša, kaj mu bo plačflo,
 Kedáj se bo mu povernílo ?
 Naj níkdo hvale mu ne daje,

Naj nkdó ga ne izpozná,
 Naj čúje nepravíčne graje,
 Nikdár ne promení sercá!
 Dvigújejo visóko
 Na rédke se čestí,
 Ki jih podpíral svétom je, dejánjem,
 Mej tém, ko sam globóko
 Pod njími obstojí;
 Rad sódi svét le po zunánjem!
 Dajé se drugim slava,
 Ki njêmu po pravíci gré,
 In drug se izpoznáva,
 Pa o zavisti nič ne vé.
 Resníca mu je svéta,
 Kar je leží, zaméta;
 Vse dóbro, lépo, blágo,
 Ostája mu brez kónca drágo,
 Kar v míslíh nósi, kážejo dejánja,
 Od zlá odvráča, k dóbremu prigánja,
 Vesélje pa mu déla,
 Da je osréčil bráte,
 Saj ko temá jih je objéla,
 Spomínjajo se lúči zláte:
 Mož blág se pózno, vendar izpozná,
 Svét po izgúbi mu veljávo dá.

VII.

Bòj pri Lémni.

Bòj pri Lémni.

(Povést v vèrzih.)

Uvod.

Mislèc, da Mòhamedovo postávo
 Dopólni, po vsém svèti svojo véro-
 Razšíri in povzdigne sèbi slávo,
 Razdéne Turek mésto marsiktéro,
 Ljudíj poséka mècem brez števíla
 In trínoških dejánj stvorí čez méro.
 Kakòr bi srèča sama mu služila,
 Okróg si dáleč mèje razprostráni;
 S tem móč njegóva se je uterdila.
 Vendár še bòji níjso vsi končáni,
 Marvéč zbudé se mu naklépi nóvi,
 Ki dólgo žé jih skrite v pèrsih hrani.
 Ponósno polumésec se njegóvi
 Čez mésta in dežéle mnoge svèti,
 Ne čújejo zvonóv se vèč glasóvi.
 Kar bòžjih hramov hôtél nij podréti,
 Proménil je v bliščéče jih mošèje,

V njih „Allahu“ se slíši slava pětí.
 Kerščánskíh še dežel se malo štêje,
 Velíko kristijánov je življênje
 Zgubílo v bóji, druge to serčnêje
 Stvorí, da jih ne stráši vse terpljênje,
 A Turku bojažêljnému zdaj vróče
 Še bolj se vnáme zmage poželjênje.
 Zadôsti mu do Dónave deróče
 Pokrájne níjso, Pélaga otóki,
 Valáško, Serbsko, Bósna, vse cvetóče.
 Ne ganejo udov, sirót ga jóki,
 Da jénjal bi od gróznega dejánja,
 Še vedno ima mèč kervávi v róki.
 Beséda paše se povsód oznánja:
 „Kakór v nebésíh en sam bog kraljúje,
 Takó naj zêmlja enemu se klánja!“
 Ta mísel se mu vedno v pèrsíh snúje,
 Obéta mu povsód príhódnje zmáge,
 K serčnostíí večjí še ga navdušúje.
 Planíti skléne dalje še na vrage,
 Sí pridobíti nevmerljívo slavo,
 In če veljá kerví do zadnje sráge.
 Vojákov trúmo zbêre na planjávo
 Ter razodéne jim naklêpe svóje: *
 „Na Lémno vdárimo zdaj, na terdnjávo,
 Če hrabro zmágate vse têrde bóje,

Veliko boste dóbili plačflo;
 Planite v kristijánov majhne rôje,
 Pesè končájte vsè, kar se branilo
 Bi jih in ne hotélo vam podáti;
 Obzídje tudi nas ne bo strašilo.
 Za zmago tú se nam nij tréba bati,
 Ker vèlik „Allah“ je in prôrok svéti
 Ne bo pesóm dopústil zmagováti.
 Pa ako vtégne kôga smért zadéti,
 Saj vsi so v raji, ki so v bóji pali;
 Terdnjavo málo léhko nam bo vzéti!“
 Zdaj v trúmah bóbní so zaropotáli,
 Počási bliža vôjska se terdnjáví,
 Ki húd napád imá prestáti kmali.
 Junákov slavijánskih krépkó stavi
 V brán majhna trôpa Turku se, germéci
 Topóvi jih ne strášijo, kervávi
 Potóci ne, ne méci se bliščéci;
 In ko se rúšiti obzídje jame,
 Junáci nóčejo se še podvréci.
 To Turku čért in jézo še bolj vnáme,
 Ker hrabro se bojújejo junáki
 In jármu nóčejo vkloníti ráme.
 Pomóci kristijáni nad obláki
 Pa čakajo od vójnih trúm gospóda,
 Ki pómoč móre dati v síli vsaki.

Kakor pripélje solnce se od vzhóda,
Lemnjánom príde zdaj devica míla,
Po nji otéta Lemni je slobóda;
Hrabróst jo njéna véčno bo slavíla.

Bòj.

Krot mrávelj iz mravljišča tjá po trávi,
 Krog Lémne turška vòjska se razlje,
 Šatòre tèrdne si okróg postávi,
 Da skoraj mésto se mej njími skrje;
 Priprávlja skèrbno se za bòj kervávi,
 Pogúm in sèrd vsém iz obráza síje;
 Barják na mésto hóče zasadíti
 In križa svéto známenje zdrobíti.

Velike tú nabljajo topóve,
 Tam úrno méče brúsijo širòke,
 Spet drúgi ogledújejo zidóve,
 Pristávljajo tjá lójtne k njím visòke,
 Poskúšajo prilésti na robóve;
 Okróg sí jáme kópljejo globòke;
 V šatóri vójvodi v posvét so zbráni,
 Kakó začéli bí, na ktéri stráni.

Ošabno pogledújejo terdnjavo,
 Grozé braníleem vsém strašná osveto:
 Da vsé jih déli bodejo ob glávo,
 Ko zrélo žito, kedar bo požéto,
 Al kedar kôsec pokosí vprék trávo;
 Da vsé imétje bode jim odvzéto,
 Da bodo vsé podérli in sežgáli,
 Še kamni vsi ne celi vkup ostáli.

A ne sovražníka groznó števílo,
 Ne vsé njegóvo skérbno pripravljánje,
 Da bi polástil se terdnjave s silo,
 Ne žúganje in ne zaničevánje
 Ne straši njih, ki váruje jih krilo
 Terdnjave, ktéra škit je móčen zá-nje;
 Serénost se oživí, pogúm jim vnáme,
 Nevárnost táka úpa jim ne vzáme.

Vsa trúma je pred poveljníkom zbrána,
 Ki jej besédo krêpko prigovárja:
 „Veséli, bratje! úra nam je dána,
 Ki je ne platí kúp zlatá, denárja,
 Da-si prihódnjest njéna nam neznána
 In úra je le bôjnega vihárja;
 Vendár, saj vémo, da brez bôja zmage
 Ne móre bití, tréba je na vrage!“

„Prišel je čas, da hrábrost slavijánsko
 Spet Turku vídno móremo skazáti;
 Naj oživí spet víteštvo kerščánsko,
 Za véro tréba zdaj je bojeváti,
 Osramotíti móč mohamedánsko,
 Če tudi móramo življénje dati;
 Saj slavno je na bójnem pólji pasti,
 Rešíti dóm sovrágove oblásti.“

„Ne bojmo se! Gospód, ki všem pomága,
 Ki v njéga úpajo neomahljivo,
 Od ktérega edíno príde zmaga
 Všem, ki na pómoč kličejo ga živo,
 Pred ktérim nič ne zmóre méč sovrága,
 On ima móč čez vse neobsegljivo;
 On z námi bo in pomoéjó njegóvo
 Vkrotíli bomo móč sovražníkovo.“

„Če tudi nas le majhna je peščica,
 Ne bójmo se! ker sam gospod nas vódi,
 Od ktérega obérne se puščica;
 Kjer on je, tamkaj zmaga je povsódi
 In se níkóli ne godí krivíca;
 Pred njim se trésejo svetá naródi;
 Njegóvi sklépi so ljudém neznáni,
 Po čudnih pótih svoje on ohraní.“

„Kot nékdaj réšil iz velike síle
 Gospód je Izraelce čudovito,
 Ko spóne so Madjánov jih težile,
 Ki so ob žétvi jim jemáli žito
 Ter vničeváli vselej, kar rodíle
 Plodné so njíve in nij bilo skrito:
 Takó bo tudi nam pomagal v síli,
 Da bomo slavno zmago zadobili!“

Beséde té veséljem vse navdájo,
 Serčnosť, pogúm zdaj v pèrsi se jim vléže,
 Strahú junáci v mésti ne poznájo,
 Ne míslijo zdaj več na bójne téže,
 Če tréba je, življénje radi dajo,
 Drug drugemu radósten v róko séže,
 Vsi sklénejo svetó v obljudi svóji,
 Braníti hrabro se al pastí v bójí.

Nóč tèmna, zadnja še pred bítvo míne,
 Napóčil žé je jásní dán, dán bója,
 Zdaj Turki, kot razdrážene zveríne,
 Ki več jih je kot preganjálcev rója,
 Hité pogúmno pred zidú višfne,
 Pustívši za sebój ležíšča svója.
 V verstáh obstópíjo bérž mésto malo,
 Čakáje, kdaj se známenje bo dalo.

Topóvi so v terdnjavo zagerméli
 In krič suróv Turčínov se razléga,
 Vse vpíje: „Allah! Allah!“ tam v kardéli,
 Ki króg obzídja sém ter tjá žé béga;
 Z obzídja pa odméva glas veselí
 Iz úst Lemnjánov: „Jezus! Jezus!“ njéga
 Kličéči krépkó súčejo vsi mēče,
 Podáti trúma se nikákor nēče.

Če tudi Turki prídejo serdíti
 Na vérh zidú kjé, da príšli bi v mésto,
 Žé čakajo jih kristijáni skrítí,
 Pehájo jih povsódi tjá na césto,
 Da cépajo v propád mertví, pobítí,
 Ki míslili so zmago sēbi zvésto.
 Okróg ležé sovrági pomorjēni
 Kot listje, ki odpálo je v jesēni.

A tudi kristijánov smért je mnógo
 Nepodkupljívim mēčem k tlám pobíla,
 Vendár sovrágom véčjo še nadlógo
 Kakór lem njánski trúmi je stvoríla;
 A še podálo nij se mésto vbógo,
 Da-si je tudi róka omahníla,
 Nehálo marsikómu sérece bítí,
 Goréče, svéti križ in dóm rešítí.

Lemnjáni bráte vídijo ležéce
 V preliti kèrvi iz-mej svoje sréde,
 A v zgubi tej ne čútijo nesréče,
 Iz ust jim malosèrène nij beséde,
 Sercé za-tó strahú jim ne trepéče,
 Tó ne naprávlja jim nevarne zméde;
 Pogúm junáški v pèrsih tó jim vnémlje,
 Navdúšenost še vèčja vsé objémlje.

Iz nóva planejo z močjó Lemnjáni
 Na Turke bolj in bolj še divjajóče,
 Vodníkovi besédi vsi so vdáni,
 Ki jih peljóč do zmage priti hóče;
 Povsódi pádajo nekristijáni,
 Nikjér čez zíd jim priti nij mogóče,
 Nikjér se zmaga z njími vèč ne drúži,
 Napád njih kristijánom v slavo slúži.

Takó kot plámen pri požáru húje
 Napréj hití in hóče vse doséči,
 Ko véter še močán ga pospešúje:
 Takó povéljnik íde spréd goréči
 S kardéлом svojim, ktéro napeljúje,
 Kot hótél čez obzídje bi se vréči
 Na Turka, ki ga žé izgúba stráši,
 Da zmagán onemóre, se opláši.

A kakor lóvec, ki po gózdi stíka,
 Strelí na tíco, smértili si ne svésto:
 Takó zadéne krógla poveljníka,
 Ki priverščí od Turka sém čez césto,
 V njegovém sèrci rana je velíka,
 Ki prej za véro, dóm je bílo zvésto.
 Kerví junaške lije pótok vróči,
 In kmalu duša se telésa lóči.

Kakór obláke stréle móč prošíne
 In v hipí jih pretérge in razžéne:
 Iz kristijánskih sère pogúm izgíne;
 Branilci ménijo se izgubljéne,
 Ko vzáme smértl vodníka v svoje tmíne,
 Obúp in stráh objémlje zapuščéne,
 Vsi plahi bégajo, nij mar jim zmaga,
 Saj šlá je s poveljníkom sréča blaga.

Nadlóga kristijánov Turke vnáme,
 Da svoje vse močí zberó iz nóva;
 Vesélo vrískati vsá truma jáme
 In upajóč, da zmaga je gotóva,
 Ter mésto brez močí v posést zdaj vzáme,
 Na Lémno vdári vójska spet suróva,
 Ki brez poveljníka žé omagúje,
 Na trúmo, ki vodníka potrebúje.

Zgubljená bode Lémna, saj otéti
 Ne mórejo je njéne male stráže,
 Če ná-njo néče se nebó ozréti
 In mrlósti potrébne jej ne skáže;
 Sovrážniki začnó zdaj móč iméti,
 A kristijánom vídno sréča láže;
 Žé dóbil Turek je obzídja mnógo,
 Zdaj, zdaj njegóvo bode mésto vbógo!

Stresújejo se méstna glávna vráta,
 Odpáli bodo kmalu vsi zapáhi,
 Obóje podkopáva žé lopáta;
 Kaj hóčejo zdaj kristijáni v stráhi?
 Ko mógel bi, rad réšil brát bi bráta;
 Da so zgubljeni, míslijo vsi pláhi;
 Ko se sovrážnik bo polástil vhóda,
 Braníti se potém biló bi škóda.

Takó kot časi naenkrát posíje
 Ruméno solnce in svetló nastáne,
 Ko prēj nebó oblák temán pokríje,
 In síle so nevíhtine prognáne,
 Ki žugale so strášne podertíje,
 Potém pa lépe úre spet so dane:
 Takó devíce zdaj obráz prekrásni
 Lemnjánom čélo tèmno vsém razjásni.

V vojákov srédo stópi tá devíca,
 Kí lépsa je, ko zárija nebésa,
 Serénost jej rúdeči cvetóča líca,
 Nepremagljíva móč iz vsakega očésa
 Prečúdnó síje jej, in bolj, ko tíca,
 Imá gibkějšo, lépsó rást telésa;
 Junáci pa spoznájó koj prekrásno
 In: „Marula!“ zaklíčejo soglásno.

„Jaz Marula sem, vašega vodníka
 Sem prava hči in svojega očéta
 Čem biti vrédna, biti njemu díka!“
 Tó bila govoríca je dekléta.
 Vojáke vsé prošíne móč velíka,
 Serénost se vérne spet jim prej odvzéta;
 Potém obléko véršno si odméče
 In v haljo se očétovo obléče.

Devíca šíbka tésó si čeládo
 Pokríje svójo zlatoláso glávo,
 Desnícó néžno prime dèkle mládo
 Očétno sábljo, óstro in kervávo,
 Vihtilo bi jo za rešítev rádo,
 Ž njó kristijánom dóbilo zdaj slávo,
 Ko zmago sréčno ž njo bi zadóbilo
 Ter dragi dóm sovrágov oprostílo.

Krepkó zasúče sábljo pred vojáki,
 Povzdigne glás in pravi jim goréče:
 „Oj, bratje, Slavijáni, vi junáki,
 Ne bójte se nevárnosti grozéče!
 Bodite hrabri zdaj, kot v síli vsáki,
 Še nij nam zatónflo solnce sréče;
 Nikár naróda slave ne temníte,
 Dolžnóst je vam, da zá-njo se boríte!“

„Pred sábo vídite le žénsko státi,
 Ki, šíbka, ne pozná še bójne síle,
 In vendar hóče v bój vas popeljáti,
 Da vaše bodo se móči združile;
 Mogóče še je, vraga pokončáti,
 Rešítve úre nijso še odbíle;
 Naj tudí šíbka, slába sem deklíca,
 Vendár čem vaša bití zdaj vodníca!“

„Če boste v hrábrosti deklíci táki,
 Ki mēča níkdar v róci nij iméla,
 Vi prekositi dali se, vojáki,
 Vam láver níkdar vénčal ne bo čéla!
 Al nóčete ostáti věč junáki?
 Vas malosérénost bode zdaj prevzéla?
 Pokázíte junáško móč, vi věrli;
 Al zmagamo, al bomo vsi umérli!“

„Umorjênega očéta düh naj vódi
 Zdaj nas, ko sopet na Turčina grémo,
 V serénosti vsakdo nas enák mu bódi,
 Sovražniku podáti se ne smémo,
 Bodimo êden, kakor smo si v rôdi,
 Da je v edfnosti le zmaga, vémo;
 Zaúpajmo v nebá pomóč neznáno,
 Pojdite na sovražnika za máno!“

Kot véter hud raznêse kúp pepéla
 In ískro malo, ki jo v sêbi skriva,
 Upíše, da spet se je vplamenéla:
 Takó je Márule beséda žíva
 Vojáškím sêrcem stráh, obúp odvzéla,
 Da sérénost se zbudi neomahljíva;
 Vso móč zberó še enkrat kristijáni
 In vdarijo se spet z Mohamedáni.

Móč oživljêna jim serecé navdája,
 Junáško véržejo se na Turčina,
 Ki k nôvemu napádu sam prihája;
 Pojí se sopet kervijó ravnína
 In silovít in strášen bój postája;
 Takó se dívja ne morí zverína!
 Nesréčen kraj, kjer bój kerváv se bíje
 In zêmlja kri otrók njé lástnih píje!

Lemnjáni vèržejo se iz terdnjave,
 Na plán, ki širi daleč se okóli,
 V verstáh kot snópja kópe so kerváve,
 Pobíti so sovrázniki ohóli,
 A rédke le ležé lemnjánske gláve,
 Ker kristiján še méčem v róci móli;
 Turčin se komaj še deržáti móre,
 Izgúba tólika mu, nič podpóre!

Pogúm junáški kristijáne vžiga,
 Nevídno vódi jih vodník vmorjéni,
 Zvestó posnémajo v serénosti vsi ga,
 In žár z nebés jim síje zaželjéni,
 Pomóč nebá jih k slavni zmagi dvíga;
 Zajéti zad so Turki preplašéni,
 Ko prídejo Lemnjánom trúme nóve;
 Sedáj so svésti zmage si gotóve.

Serénost in hrábrost Turkom je zamérila,
 Izgúba jih velika ostrašila,
 Nadlóga tèrdni zmage úp podérila,
 Od njih obráz svoj sréča obernila,
 Do zmage póta jézna jim zapèrila,
 A kristijánom jáсно zasvetila;
 Premágani zbežé Mohamedáni
 In Lémna prósta, prósti so Lemnjáni!

Ležé pred mestom mŕtvi, vmirajúci,
Na tléh razbit se polumésec svéti,
Kervi uséhnul pôtok je tekóci,
In v Lémni kristijáni, hvale vnéti,
Gospódu vójnih trúm, ki dál pomóci,
In zmago je, začnéjo hvalo péti.
Sovrážnikovo stérto je orôžje,
Mogóčno blíska známenje se bôžje.

Življênje in pèsni

Franje Ser. Cimperman-a.

Zverí naráva je, da zvér sovráži,
 Sovrážne so stvarí si vsè in táje;
 Ljubézen, človek tí! človeku káži,
 Nad vsè stvarjênje óna te dvigúje;
 Kdor úm bistrí, človeku sèrce bláži,
 Terpljênje on vesóljno polajúde;
 Kdor blágo rabi móč kar mu je dane,
 Bres plóda mu življênje ne ostane.

Bóris Mirán.

Ako neusmiljena Parka tudi stóperv v
 pôzni stárosti prestríže nit življênja kakemu duš-
 nemu velikánu, katéri je, vnét za povzdígo last-
 nega rodú, naj blážíje svoje močí obráçal v nje-
 gôvo prosvéto, gotôvo bridkó občútijo njegoví

zemljáki, kaj jim je odvzétega v njém. Vendar pa tákov skelèč občútek izgubó precèj svoje ostrósti, če se pomísli, da tó po natvórnem zakóni ravno nij móгло drugače biti, kajti človek, rôjen iz žené, živí le kratek čas. Tudi biva v bogátih dušévnih zakládih, ki jih zapustí tákov velikán, njegòv „boljši dél“ vedno mej národom, katéri mu hvaléžen hrani spomín v svojih pèrsih, ga vesél štéje mej svoje zaslúžne možé ter ponósen stavi drugim pijonírjem na dušévnem pólji v izgled in posnémanje. Bridkéjši občútki pa se polasté prijatelja omíke in naprédka, zlasti pri nas, ako neizprosljive smèrti óstra puščíca zadéne mládega apósteljna prosvéte in sicer v dôbi, ko so naj lépše se začéle razvíjati njegòvega kvísku hrepenéčega duhá močí, ter je žé marsikedó v tihi rádosti pričakovál od njéga, da bo postál tèrdna podpóra svoje nesréčne domovíne. Ako-pram pa tákov oznanoválec in širítelj omíke še nij popólnem izvèršil svoje vzvíšene misíje, vendar se spodóbi, da mu zaradi njegòvega neutrudljívega in résnega hrepenénja postávimo na lite-

rarnem pólji spomínek, priméren njegovim zaslúgam in v izpodbúdo njegovim verstníkom.

O mládem móži, katérega je, na veliko škódo našega rodú, sméert prezgódej odpeljála v svoje tího kraljéstvo, imá poróčati pisálec téh vèrst, kar je zá-nj precèj téška nalóga, in sicer ne za-tó, kakor bi mu manjkalo pripravnih materijáli, temuč le iz téga vzróka, ker je bil po natvórni vézi ózko združén z njím, o kómur mu je govoríti. Po navédenem razlógu bi ne bilo torej níkako čúdo, ko bi nas brátovska ljubézen in pietéta do ranjkega pésnika nekóliko zapeljále, da bi prevèč „con amore“ naslíkali njegovo podóbo za našo literarno zgodovíno; toda, vsèga nepotrèbnega povzdígánja na tróške resníce nas je, na veliko olájšanje našega dela, v pervi vèrsti réšil pésnik sam, ker je zapústil tákovih proizvodov, katérim nij tréba družega, nego pošténega priznánja, in drugič vtégne okólnost, da smo sè pésnikom ene kerví, slúžiti tém vèrstam le v korist, kajti brez vse lastne hvale smémo povédati, da nobéden njegovih prijateljev nij vžíval

pri njem tólikega zaupanja, kakor mi, in zaradi téga je tudi le nam, ki ga popólnem poznámo, mogóče, pisáti veljávno njegóvo biografijo.

Date o zunánjem življênji našega pésnika, sè katérimi zamóremo postréči čestítim bralcem, so révne in čisto vsakdanje.

Sin prepróstih kmétskih stárišev, očéta Andrej-a Cimperman-a in matere Marije Brezovarjeve, rôjen je bil Franjo Ser. Cimperman v Ljubljani 3. septembra léta 1852. Iz njegóvih otróških lét se ne vé poročiti družega, nego da je imél kot mlád déček hudó bolézen na očéh, kója mu je za vselej nekóliko izprídila prej bistri pogléd in tó mu je pozneje v življênji delalo mnógo težáv. Ko je Fr. Cimperman tóliko odrástel, da je bil sposóben za obiskávanje ljudske šóle, poslali so ga stáriši v tukajšno glavno méstno šólo pri sv. Jakob-u, kjér se je véro obnašal in v zadnjem razrédi celó pervi dobíl „zlate bukve“, ki jih hranimo še zdaj kot dragocèn spomínek v svoji biblioteki. Po izvèrstno dokončáni ljudski šóli nij imél naš pésnik nikakega vesélja do gimnazije,

kajti razen téga, da bi se mu bile teškó omíslile potrebne knjige, so ga tudi še brezpámetni továriši plašili, da ne bo mógel tam izhájati zaradi težávnih predmétov i. t. d. Vse tó ga je napravilo, da se je šél tekój ob počítnicah léta 1864 v tukajšno Kleinmayr-ovo tiskárno tiskárstva učít. Ali ne samó, ker je bil še premlád, temuč tudi zaradi slabega vída mu je lastník tiskárne kmalu nasovétoval, naj se podá rajši sopet v šólo nazaj. Téga nasovéta se pa Fr. Cimperman nij hôtel poslužiti, kajti šóla mu je bila prevèč prigrájana. Poskúsit je šél rajši nóvič svojo sréčo k enemu ljubljanskih bukvozov, pa tudi óndi zaradi brutálnega obnášanja pomagácev nij mógel dôlgo ostáti. Takó mu je minúlo eno léto brez vsèga sadú. Ko se je približal začétek šól léta 1865, pripravljén je bil sopet za studíranje in pomočijó nekatêrih naklónjenih mu gospódom je vstópil tistega léta v I. gimnazijalni razréd ter précej ob sklépu šólskega léta izprevídel, da bístrim glavam gimnazija níkákor ne provzrokúje tóliko težáv, kakor se mu je pravilo. Se vé, izpèrva mu je šlò terdó. Od

dóma se mu je móгла dajáti komaj naj potrebnejša podpóra in da-si je bil mej naj bóljšimi učenci, vendar še nij imèl vá-nj nikedó tóliko zaúpanja, da bi mu bil izróčil káko instrukcijo. Takó se je móral boríti raznovèrstnim pománjkanjem do III. gimnazijalnega razréda; tisti čas pa se mu je po dobrósti našega rojáka in takratnega ljubljanskega vicežupána gosp. dr. Jos. Orl-a podelíla Jarnej Zalokar-jeva stipendija pèt-desetih goldinarjev in tá stipendija mu je bila od takrat naprej edíni gotóvi pripomóček, da je bil v stani nadaljeváti svoje studije, katére je vèršil vedno odličnim vspéhom. Dóbil je tudi nekatére instrukcije in marsikedó, ki je znabiti slutil njegòv redki talent, jél mu je kazati pri-jázno lice ter na eden ali drug naçin pospeševáti njegòvo résno prizadétije. Terdnega zdrávija je prišèl takó v VIII. gimnazijalni razrèd. Za-çéle so ga žé muçíti skerbí za prihódnjest, kajti njegòva naj ljubša idéja je bila, po dovèršeni gimnaziji lótití se filosofiènih studij, katére so

naj bolje harmonírale z drugimi njegovimi namérami. Skerbí za „vsakdanji kruh“ na tujem sta ga bila rešila plemeniti gosp. dr. J. R. Razlag in ljudoljubni gosp. dr. Greg. Krek z obljubo: da bosta po svoji móči skerbéla zá-nj, kedar bo prišel na univerzo. Od téh móž potolážen je mirnejši glédal bodóčnosti v obráz, a leta 1873 méseca februarija zbolí kar nanagloma takó, da je móral izostáti iz šóle; vendar je po nekóliko dnévih sopet tóliko ozdrável, da je mógel hóditi dalje poslúšat prednášanja gg. profesorjev.

Toda, njegovéga življénja ure so bile že štéte.

Méseca aprila je začél na nóvo boléhati in kljubu vsému prigovárjanju od stářišev in naše strani se nij dal odvèrniti od daljnih studij. Poslednjič pa so, ménimo, samí gg. profesorji zapazili, kakó dán za dnévom híra in ostró so mu prepovédali v šólo hóditi, dôkler ne bo sopet popólnem krepák. Udál se je tej zapóvedi ter izostál iz šóle 13. majnika 1873. V časi téh prisiljenih počítnic zadél je našega pésnika udárec,

kakoršen móra čisto zdravemu človeku pretrésti dnò sercá in ki je njému smèrt pospéšil. Dné 24. majnika 1873 je namreč po večlétni bolézni umèrl njegov ljubljèni oča in Fr. Cimperman, kakor dóber sin, se tudi po naj sèrčnejših próšnjah nij dál pregovoríti, da bi ga ne bil sprémil na kraj mirú. Vès onemógel se je pripéljal po grébi domóv in légel na pósteljo, iz katére nij več vstal. Po lástni želji ga je njegov dúšni oskerbník gosp. J. Rozman prevídel tolažili vére in genílo je glédalca, ko je, sam nezntóžen po konci se deržati, máterino pomočijó podpèrt klečèc prejél obhajílo. — Bolézen, želódečna mèrzlica, postajala je vedno nevárnejša in zdravník nam je povédal, naj si bomo naj hujšega v svèsti. Na naše vprašanje, kaj naj se zgodí z njegovimi pèsnimi, ko bi se primérilo, da več ne ozdrávi, odgovóril je, nam róko v slovó podávši, že slabim glasom: „Kakor je práv!“ Té so bile zadnje beséde, ki smo jih govóрили z njim. Kriza se je blížala z vsako minuto. Góvor je postájal komaj razumljív, akopram je bil pèsnik še vedno pri

zavésti. Želéli smo žé, da mu néha brezkonéčno terpljénje, in tó se je bilo kmalu tudi zgódiło.

Dné 30. majnika zjutraj ob 4^{3/4} ure je néhalo bíti blágo pésnikovo sercé. —

Ko so prijatelji in čestílci po mertváških listih izvédeli, da Fr. Cimperman-a nij véč, vládala je mej njimi globôka žalost in kakó so gacénli in poštovali priča tó, da so mu prostovoljno in lástnimi močmi napravili slovésen pogrèb.

Dné 31. majnika 1873, popoldné ob 4. uri, v naj slabšem vreménu, mej snégom in dežjem, peljalo se je truplo ranjkega pésnika na lépem mertváškem vózi, sprémljano od gg. profesorjev, studentov, prijateljev in čestílcev na pokopališče k sv. Krištofu ter se óndi polóžilo v naročije mátere zemljé. *)

V poročilu c. k. ljubljanske višje gimnazije za léto 1873 se bere ob umèrlem naslednja

*) Tú imámo spólniti prijétno dolžnóst, da se za preskerbljénje in urédbo pogrèba sérčno zahvaljújemo Fr. Cimperman-ovim kolégom gg. J. Hauffen-u, A. Rudež-u, J. Vranič-u in Fr. Stajer-ju, katèrim je tó prizadejalo dôsti truda in skerbij. Pisalec.

notíca: „Am 31. Mai begleitete die Gymnasialjugend mit dem Lehrkörper den nach kurzer Krankheit verstorbenen Octavaner Franz Cimperman, einen durch ausdauernden Fleiss und unermüdetes Streben ausgezeichneten Schüler, zur letzten Ruhestätte.“ *)

Tó je vse, kar nam je moči povédati o življénji našega pésnika, kólikor se ga je pokazalo svétu, in sedàj nam ne ostàja družega, nego da izpregovorímo o njegovem dušévnem razvítku. Predno pa se tó zgodí, ponatísneho tù odlómka

*) In da se mu, razen naj lépshega spomínka, kojega si je postavil se svojimi pésnimi sam, napravi tudi na gróbi pomenljív monument, zanamcem kažóč, kjé počiva eden naj blažjih sínóv, od katérega se je smélo pričakováti, da bi bil postál ponós in podpóra svoje domovine, v tá namén je začél nabérati njegov plemeníti pokrovítelj gosp. dr. J. R. Razlag donéske pri prijateljih in čestílcih domácih taléntov ter se je že nabrálo od raznih stranj nekóliko lépih daróv. Naj čestíti naši domoródcí velikodúšno pripomogó, da se tá blága naméra popólnem uresniči!

Pisalec.

dvéh listov, ki sta nam mej drugimi po pésnikovi smèrti v našo veliko tolážbo poslána bila od dvéh odličnih naših zemljákov, sè katèrih prijaznim dovoljènjem nja tudi publicíramo. Sè tem se mé-nimo naj preje ógniti vsèmu oporékanju, kakor da smo fanfaronèrji, in drugič se zamóre sôdba téh dvéh móž o ranjkem pésniku kot merodájna sma-trati, kajti obá se nahájata na tákih stôpnjah v javnem in literarnem življènji, da némata niti naj manjšega vzróka proti nam drugačna nego pravična biti. Pervo pismo se glasi:

„Ne mórem Vam povédati, kakó žaló me jé iznenádila vést o smèrti Vašega nadepólnega brata. Imám ga takó živo pred sábo, kákor Vas, in večkrat sem mislil, kakó bode mogóče, mu olájšati življènje, ko se bode prišèl k nam šólat, da se mu ne bode tréba prevèč mučiti z lekcí-jami. Mèni se je zdèl telésno zeló èverst in zdrav in bi bil vse drugo preje míslil, kakor pa, da mu bode tréba skôro v naj lépši dôbi življènju slovó dati. Vém, kákova móra biti Vaša bolést, ki ste o njém sè tóliko ljubéznijo govóрили in v

istem smíslu tudi v písmu se ízrazili, ali ípak se je tréba tolážití, pomislé, kakó malo nam danes nudi življénje. Poštèn in značajen človék, kojega sercé je zapèrto hlepóstim sedánjega svetá, je pravo révšče mej derhálijo, katére dušévna glavna móč je ostúdna intriga, polítični ideal želéznične koncésije in namèn življénja móšnja. Kakó daleč je naš slovenski soi-disant omíkani svét že zabrédel, ako móre narodnják narodnjáku materijelno uboštvo pred vsèm svétom očitati in ga vendar ne kaznúje óbčno zaničevánje! Za bóga, ako nas némški nasprótnik ne uníči, takovo narodnjáštvo, kakoršno je sedáj pri nas mero-dájno, móra nas vsaj polítično za káko desetlétije uníčiti. —

Té in enáke idêje so mi hodíle po glavi, ko je odjénjal pervi vtís, vzbujèn v mêní vsled Vašega žalostnega poročíla. Zarés prozáične idêje, a ravno svetá vrédne, mej katérim živímo in o katérega vrédnosti bi se dalo sè Prešírn-om naj bolje sódití:

„Da nij nesréčen, kdor v gróbi leží.“

Naj bode tedaj ranjkemu zêmlja lèhka! Bog vé, ali bi ga bila čakala sréča v življênji, ki je bil ko mladénič póln lépih nazórov in vzvišênih nakán, katére obistíniti bi trébalo presúkniti naše sedánje razmére, kar pa nij v rôci posámesníkov.“

Drugo sicer kratko pa zeló karakterístično pismo je táko:

„Tega se pa vendar nijsem nádejal! — —

Vernívši se iz svojega popótovanja v Salzkammergut dóbil sem na mizi drugo černo, žalostno pismo!*)

Dragi prijatelj! dvá taka vdárca, také naglo, také nenádno drug za drugim! Kóliko mórate terpéti! Za očetom izgúbili ste brata, Vi brata, naša dežêla je izgubíla sina, ki je tóliko obétal, ki je, také mlád še, pokazal žé, kaj bi mógel biti svoji domovíni! Tó je rés žalostna,

*) V prvem téden dníj prej poslanem listu smo poróčali ob očetovi smèrti. Pisalec.

prežalostna osóda naše dežele, da, kar je poštènega, kakor je videti, ne móre živèti v njèj!“ — —

(Jos. Stritar.)

In sedaj pojdimó dalje.

Dóba, v katèri se je začél Fr. Cimperman poskúšati v lastnih pèsniških produkcíjah, se ne dá natanko naznaniti, kajti on je bil izpèrva proti nam molèèè in stóperv potém, ko smo po posèbnem naključji zapazili, da se je lótil pèsni zlagati in smo mu razodéli svoje zanímanje za njegóve poskúšínje, jih je nam vselej dajál v preglèd.

Rèçi se smé, da se je v 17. léti jél résno pečáti sè pèsništvom in takrat je tudi prvič stópil pred občinstvo sè svojo pèsnijo „Kríva jáblana“, katéro smo uvèrstili v zaèétku té knjige. V imenováni pèsni, kakor še v nekatèrih drugih, vlada didáktièni element, kar nij nikako čudo, ker so bile vsè pisane za nékov pedagogíèen list.

Ko je Fr. Cimperman začél ravno dóbro pošíljati svoje pèsni ráznim slovenskim novínam, je jél izdájati náš genijálni kritik in pèsnik Stritar svoj do sedaj pri nas še nepreséženi beletristièni

list „Zvon.“ Tá je sè svojimi izvèrstnimi sestávkami v prózi in vérzih in poséбно urednikovimi „literarnimi pismi“ odpèrl našemu pésniku nòv svét idèj in od tačas se je začél kazati v njegovih izdelkih víden naprédek. Stritar, v svojih proizvodih po Goethe-jevem úku obdelavajóč le predméte iz življénja, je takó „svojim izglédom obúdil pri naših mladih pésnikih veselje do natvóre in resníce in kar je bilo v njegovem listu priobčenih pésnij so naj lépše gotóvo tiste, katèrih pisálci so šli za njim. Kakor je bil velikán Antej nepremagljív, dôkler se je njegóva nôga dotikála mátere zemljé, sicer pa je tekój izgubil svojo móč, ko ga je dvignil Herkul kvišku: ravno takó je tudi sè pésniki. Ako se deržé tál natvóre, ne bodo nikedar pali v oblást fantazíje, katéra jih na svojih krílih zamóre ponèsti le v megléne visočíne nerazumljivosti, kámor ne séže poglèd zdravih očíj in kjér tudi njih sáme zapustí vsa stvarílna móč. Po Prešírn-ovi smèrti, ki je bil nóvič probúdil pri nas národno zavést in ki je stál v svojem sadunósnem življénji mej

svojimi verstniki vzvišen in nepremekljiv na podlagi svojega prepričanja kakor nekedánji kolós na otóku Rhodus-u ter se nij klanjal diktatóričnim povéljem tačasnega edino pri naših Abderítih vladajóčega brezpametnega okúsa, ker je prejemal ukáze za stvarítve svojih nesmèrtnih pésnij le od bóginje umétnosti: takrat, se vé, so iméli nekateri napihnjeni možákarji sopet neomejeno oblást v literaturi. Začéla je na nóvo vládati tista sméšna ozkosèrčnost, ki je skušala na pólji umétnosti in specijelno še poezíje zabránti vsako prostéjše gibánje duhá in katéri je bilo naj bolje po všéči, če so vsi domoródcí péli le eno pésen, katère nij nobeden drug národ znál. Zató pa je gnál pri Slovencih takrat literarni humbug naj lépše cvétije in malo da ne vse dušne proizvóde tiste dóbe so rodíle samó naj sméšnejša brezpamet, religijózna in patrijótická prenapétost in sentimentalnost. Ko bi nam tisti čas nebésa kmalu ne bila poslála družega velikána, katéri je po Prešírn-u začéti bój z nevédnostijo in termoglavostijo nadaljeval ter vsem po úku hrepenéčim rojákóm

lastnimi déli kazal, kaj je lepó in pravo, gotóvo bi še dandenes se ne sméli takó slóobodno gibati na literarnem in polítičnem pólji, kakor se gibljemo. Tá móž, ki si je pridóbil za naprédek v naši literaturi nesmèrtne zasluge in katérega v naših dnéh naj hujše sovražijo vse tiste iz antediluvijálne dóbe še pri nas ostále „vélike glave,“ ker je njihovim preje pri nas udomáčenim in vso dušno povzdígo overajóčim predsódkom strupénimi puščícami svoje satire za vselej vničil njihovo národu neizrécno škodljívo eksistenco: tá móž je Franjo Levstik. Njegóva délavnost, pričéta v ónem časi skaljénega okúsa in sezajóča do naših dníj, je bila sè svojimi izvéstnimi vspéhi poklicala na literarno pólje tudi Stritar-ja, ki je prvi pri nas očitno razvíl bandéro slobóde, okrog katérega so se zbírale naj bóljše naše močí in posébnó je vès mládi svét občudováł njegovó serčnosť in njegovéga plamenéčega duhá visóki vzlèt ter delal terdne sklêpe, kakor on naj blážjimi svojimi močmi pospeševáti národovo omíko. Mnógo Stritar-jevih učencev žé déla v raznih krógih za

prosvéto našega ljudstva in naš pésnik, ki nij bil zadnji v tej družbi, je imél tudi v Stritar-ju svoj ideal, katéremuse je klanjal. Kakor déla naj véčjih pésnikov drugih národov, takó je Fr. Cimperman studíral tudi neumórno pridnostijo zlasti Prešírn-a, Levstik-a in Stritar-ja v njihovih mojsterskih stvarítvah in si takó pridóbil svojo zdrávost v mislih in tisto raznovérstnost, kar se tíče izbére predméto v za pésniško obdelávanje. V Fr. Cimperman-ovih pésnih se ne nahaja níkakih sentimentalnih míslj in vsaka od návadnih ljudj kot nevážna prezérta stvár mu dá impuls za krásno, sèrce dvigajóčo pésen. Veselí ga lepôta natvóre, ko se spomládi probudí iz dôlzega zímkega spanja ter okínča, kakor nevésta, kedar gré žénihu napróti, in sólza mu pride v okó, ko vídi v jeséni na samótnem kraji umírati cvetóčo mládo róžo, katére lepôta bo jutri že vničena in pozabljena. Vesél oznánja, káko sréčo mu je nakloníla ljubézen, katéra mu izbúja v persih naj slajše pési in sopet nasprótno, kakó otóžno doné „sèrčni glasóvi,“ posvečèni dragi

máteri, in v kójih živimi bárvami slika svojo nótranjo bórbo mej življénjem in idealom! V epični pésni „Bòj pri Lémni“ slaví pogúmni patrijotizem, ki je réšil po ljutih Mohamedánih v nevárnost príšlo slavijánsko zemljó in v „basnih“ učí modróst življénja, pa se tudi poetično maščúje za vse njému stvorjéne krívde in povsódi je izbrána prava oblíka ter poséбно v novejših pésnih se skorej vselej popólnem ujéma z óstrimi terjatvami umétnosti. Našemu pésniku pa tudi nij bila poezíja le srédstvo, da bi z njim prišél do slave in materijélnega dobíčka, bila mu je tolažníca, katéra mu je časi radóstijo polníla njegóvo za vse lépo in vzvíšeno sprejemljívo sercé, v brídkih úrah življénja pak je dobíval od njé čudodélne panacéje za téške udárce osódi. Kar je dožível se je proménilo pri njém po pésniškem zakóni v pésen in če nam ne móti sòdbe brátovska ljubézen, ménimo, da smémo brez strahú izrèči: Fr. Cimperman-u se spodóbi mésto mej naj bóljšimi pésniki naše z njími ne prebogáte domovíne.

Konečno podámo čestítim bralcem še krásno elegíjo, posvečéno mánom našega básnika od iz-
vèrstne slovenske básnice in njegóvega pleme-
nitega duhá čestítke gospé Lujíze Pesják-ove.

V Ljubljani 28. februarija 1874.

Jos. Cimperman.

V spomin Fr. Ser. Cimperman-a.

Pripihljáli zraki so že míli
 In šumljájó néžno nóč in dán,
 V évérstem kaže se zelénem kríli
 Gôra zdaj poglédóm in raván,
 Gôzdi sénéni sopet so in lógi,
 Pétíje glasí se v šírnem krógi.

In krasnéjše zméraj še postája
 Vse stvarjénje, ljubi bôžji svét,
 Kajti dán za dnévom mu podája
 Róž kraljéstvo žlahtni, mladi cvét.
 Dôbro dôšla, dêteta mi draga,
 Ki rodíla vas je pómlad blaga!

Dôbro dôšla, dá, saj obložíti
 Móram z vami — tíhi smértni hrámm,
 Móram vénci cvétnimi pokríti
 Tamkej mésto, ki je svéto nám;
 In darilo táko se spodóbi
 Njêmu, ki počíva v zgódnjem gróbi.

Njêmu, oj, katêremu zlatla
 Kómaj zôra je življênja pót,
 Ko žé smêrtna Parka ga nemíla
 Popeljála dêržno je od tód.
 Neizrécno je zatêrta nádo,
 Ko je vničila tó bitje mládo.

Toraj róže — róže, in naj mlajše
 Po pravici njêmu pristojé,
 Ker cvetice lépše še in slajše
 Pévsko mu hranílo je sercé.
 Sílile na lúč so bélo dnéva
 Kákor cvét, ko solnce ga obséva.

Pésen zdaj se krêpko je glasila
 V poslavljenje drazega rodú,
 Žéljno se je duše oklenila
 Časi in tožila brez mirú.
 Mísel se je promeníla v pêtje,
 Vsak občútek v nevenljivo cvétje.

Njéna bila je nad sêrci zmaga,
 Ko donéla strúna je mehkó,
 Ko ginljive péśni móč je blaga
 Máter mu slavíla preljubó.
 In mej pésniki se naj bolj révni
 Vendar zdél je pésnik náš pohlévni!

Péval je sè vnétostjo globôko,
 Ko žé rôp je bolečine bil,
 Blizu grôba je tresóčo rôko
 Dómu še dišéče vénce vil.
 Krásno je, le glejte, kar je splétal,
 Kóliko pa stóperv je obétal!

Hrepenéče mi sercé žalúje,
 Sklicati želí ga iz višín,
 Ter bridkóst še misel povikšúje:
 Drage je Slovénije bil sín!
 Dél je lipovega bil drevésa,
 Prav iz zdrávega izrézan lésa.

Túžne dvígam k nébesu pogléde
 In solzá usáhne grênkih vír:
 Pévčeve ne vídim slíke bléde,
 Zvézd samó me čára véčnih mír;
 Pa njegôva vmés, — kakó bliščéča
 Dóm poslávílja míla in ljubéča!

Lujiza Pesják-ova.

K A Z A L O.

	Stran
Bralcu	1
Pésnikova molitev	10
Kriva jáblana	11
Kranjska dežêla	14
Mladézni	16
Tožéca tica	17
Na gôri	19
Slovincem o novem letu 1871	21
Na póljí	23
Razvalfne	24
V žalosti	26
Zima	27
Opomin k pétji	28
Gôrska cvetíca	29
Škerjanec, kaj bežíš iz trave?	31
Le ziblji, metúlj, se od cvéta na cvét	32
Po nesréci	33
Za goró	34

II

	Stran
Le čez ramo tórbo spet	39
Z bogom oča, z bogom máti	40
Kedáj pa vérneš se, moj sin?	41
Na pót prijazno solnee sije	43
Po póti hódim tih in sam	44
Moj prijatelj, lépo hvalo	45
Sréčna, lépa ti dolina	46
Róža, róža mlada ti	47
Bog vam vérni! dragi moj	48
Bog sprijmi te, studéneec živi	49
Pozdravljam sérčno te, jezero	50
Oj, déte, déte kam bežiš?	52
Oj, málinar moj bérčki ti	54
Življénje naše je kakor nebó	56
Kakó si krásno ti, nebó	57
Glédi, cvét derži se cvéta	58
Majnikova pésen	59
Pomládni dan	61
Nebó oblačno se razjásni	62
Ljubáv do dóma	63
V spomín Ant. Umek-a	65
Slovó od jeséni	67
Plávaj, plávaj, bárka moja	75
Na planine	77
Na gróbi mojega očeta	79

III

	Stran
Odlómek	81
Legenda	85
Mojemu rôdu	90
Zastavica I.	92
Zastavica II.	93
Ko jézen pribuči vihár nemili	97
Pobéli evétjem se drevó spomládi	98
Zgodí se, da obláčen dan napóči	99
Zaslišal sem povélje: Stoj, ne péti	100
Pozdravljen sêrčno bodi, hrib zelêni	101
Jerúzalem vojščáki razdejáli	102
Bog sprijmi te, prijazna Vesna mlada	103
Podóbo dala zêmlji ti si raja	104
Nastali so nam sopet dnévi zlati	105
Novo-poročénemu paru	106
O jézero, ki gôzdom si obdáno	107
Oj, máti věč ne govorijte	110
Ljuba máti, kam se hóčem déti?	112
Kakó bi vendar tóžil, máti	114
Jaz grém, jaz grém mej daljni svét	116
Kaj dalje rómam neprestáno	118
Željám ne dajam věč prostóra	119
In vendar enkrat še, sercé?	120
Beséda máterina	121
Jézna sréča	122

IV.

	Stran
Nebéski mir	124
Môč domovinske ljubezni	125
Najdena sréča	128
Cesar Franjo Josip I. rešitelj	130
Sinóci in dénes	134
Góslarjeva smért.	136
Zdrava bodi, draga moja	137
Po vérti sva se sprehajála	138
Ne tóči, draga, sólz nikári	139
Nikóli nijsva si dejála	140
Zašló je solnce za goré	141
Zdaj stóperv vém, kaj bila si mi ti	142
Zlatá jaz némam ni srebrá	143
Pésni so moje, draga, hvalili	144
Pověj mi vendar, kaj sem stvóril	145
Poglédi okróg širóko poljé	147
Pótnik, vsaj pri nas ostani	148
Čudno svatovánje	151
Vasoválec	154
O basni	159
Predgovor	173
Natvóra izvóljena učénica	175
Enonóćini kralj	176
Popótnik in nóč	179
Nezadovóljni kmetič	181

	Stran
Prevarljivo jábolko	183
Slavec in vrabec	186
Kuri	189
Zajec	191
Sôlněnica in gèrm	193
Starec pod drevésom	195
Lastni prid	197
Kaplja	199
Véverici	201
Ščuka	202
Volk I. II. III.	204
Medved in volk	211
Kós	212
Ščinkovec in slavec	213
Sternád	214
Pénici	215
Nóč in dán	217
Soródnost	220
Vèrli sôkol zasmehován	222
Golób in vrán	224
Jáblan in smrêka	226
Pokòp zime	228
Studê nec izpoznán	230
Bòj pri Lémni	235
Življénje in pèsni Fr. Ser. Cimperman-a	252

Popravek.

Na strani 105 v sonetu 6. vèrzu naj se namestu:

„Na drévji sládko tá pojó kardéla“,

bére pravílno:

„Na drévji sládko tíc pojó kardéla“.

